

SISEMINISTEERIUM

Programm „Rahvastikuhaldus“ 2027-2030

SISUKORD

PROGRAMMI ÜLDINFO	3
SISSEJUHATUS	4
PROGRAMMI EESMÄRK, MÕÕDIKUD JA RAHASTAMISKAVA	6
OLUKORRA ANALÜÜS	8
PROGRAMMI 2025 EDUSAMMUD	15
PROGRAMMI 2027-2030 PRIORITEETSED VÄLJAKUTSED	19
PROGRAMMI TEGEVUSED	21
PROGRAMMI TEGEVUS 1: KODAKONDSUS JA RÄNDEHALDUS	22
Eesmärk	22
Mõõdikud	22
Programmi tegevuse täitmine	22
Teenused	24
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	26
PROGRAMMI TEGEVUS 2: RAHVASTIKU TOIMINGUD JA IDENTITEEDIHALDUS	28
Eesmärk	28
Mõõdikud	28
Programmi tegevuse täitmine	28
Teenused	31
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	33
PROGRAMMI JUHTIMISKORRALDUS	35
LISA 1. 2025. A PROGRAMMI JA PROGRAMMI TEGEVUSTE EELARVE TÄITMINE	37

Programmi üldinfo

TULEMUSVALDKOND	Siseturvalisus
VALDKONNA ARENGUKAVA	Siseturvalisuse arengukava 2020–2030
TULEMUSVALDKONNA JA ARENGUKAVA EESMÄRK	Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.
PROGRAMM	Rahvastikuhaldus
PROGRAMMI EESMÄRK	Usaldusväärne rahvastiku-, identiteedi- ning rändehaldus toetab Eesti ühiskonna toimimist, arengut ja sisejulgeolekut ning võimaldab elanikele inimkeskseid ja kvaliteetsetel andmetel põhinevaid teenuseid.
ELLUVIIMISE PERIOOD	2027-2030
PEAVASTUTAJA	Siseministeerium (SIM)
KAASVASTUTAJAD, KES PLANEERIVAD OMA OSADE TEENUSTE RAHA SELLES PROGRAMMIS	Politsei- ja Piirivalveamet (PPA)
SEOS STRATEEGIA „EESTI 2035“ STRATEEGILISTE SIHTIDEGA	Riigivalitsemine: Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik Elukeskkond: Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond Inimene: Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed Ühiskond: Eesti ühiskond on hooliv koostöömeelne ja avatud

Sissejuhatus

Alused ja põhimõtted

Siseturvalisuse valdkonna terviklikuks ja eesmärgipäraseks juhtimiseks on programmi koostamisel lähtutud „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ alaeesmärkidest ja asekanstlerite struktuurilisest juhtimisulatuses. Arengukava alaeesmärgid annavad programmile strateegilise raamistiku ja suuna. Programm arvestab SIM-i struktuurset juhtimisulatuset, mis tagab valdkondade selge seostatuse vastutavate üksustega. Tegevusvaldkonnad on koondatud funktsionaalselt ühtsesse programmi tegevustesse, et toetada tõhusat eesmärkide saavutamise koordineerimist, ressursside sihipärast kasutamist ja valdkondade vahelist koostööd.

Programm „Rahvastikuhaldus“ jaguneb kaheks programmi tegevuseks:

1. Kodakondsus ja rändehaldus
2. Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus

Seosed ja eesmärgid

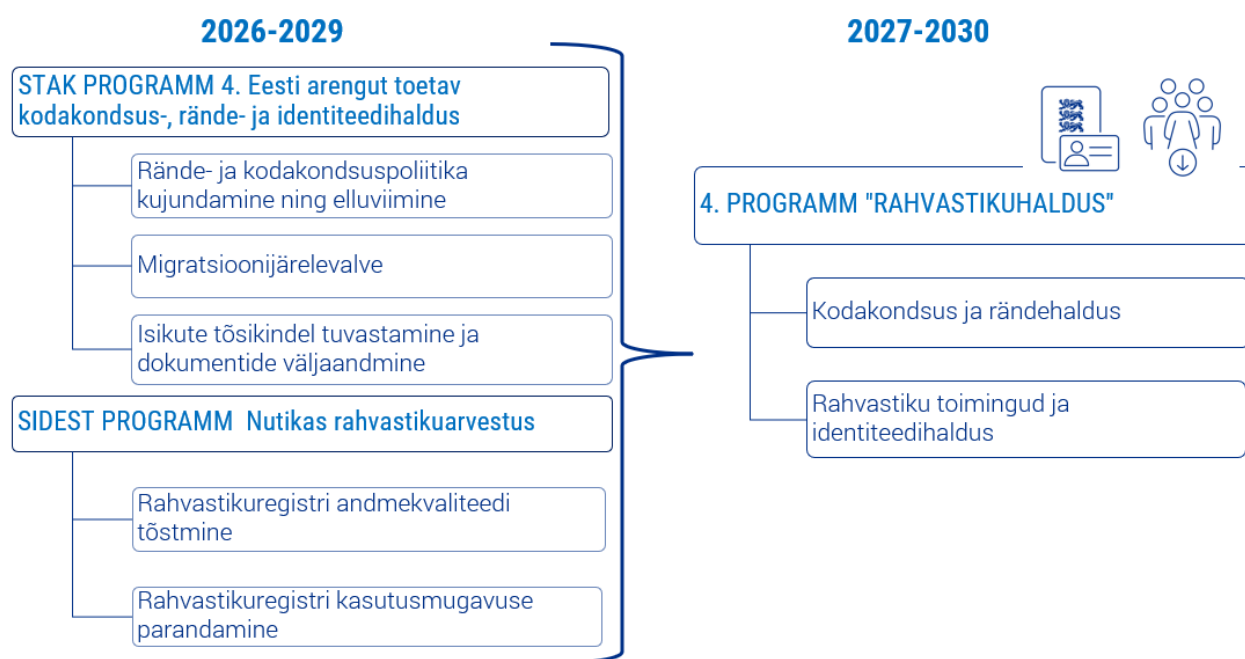
Programm panustab oma tegevustega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis seatud eesmärkide saavutamisse ja tegevuste täitmisesse. Samuti riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ seatud eesmärkide saavutamiseks muutuste elluviimise:

1. Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul;
2. Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse;
3. Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt;
4. Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi.

Muudatused

Rahvastikuhalduse programm sündis kahe arengukava programmide liitmise tulemusena – „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ programm „Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedihaldus“ ja „Sidusa Eesti 2021-2030“ arengukava programm „Nutikas rahvastikuarvestus“. Sidusa Eesti arengukavas on rahvastikuarvestus käsitletud eraldiseisva teemana ning ei ole oma olemuselt otseselt seotud ühiskondliku sidususe poliitikatega. Pigem on tegemist riigi tuumikfunktsiooniga, mis puudutab rahvastikuandmete- ja toimingute ning elukohtaandmete haldamist, registrite toimimist ja identiteedisüsteemi. Praktikast on tegemist valdkondadega, mis on omavahel tugevalt põimunud.

Nutika rahvastikuarvestuse programmi Siseturvalisuse arengukava programmide koosseisu toomise tulemusena moodustati uus programm „Rahvastikuhaldus“. Selle alla koonduvad kaks sisuliselt seotud tegevussuunda: kodakondsus ja rändehaldus ning rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus. Viimase alla koondatakse senise programmi „Nutikas rahvastikuarvestus“ tegevused.

Hindamised ja tõhustamiskavad

2026. aastal viiakse läbi „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ ja „Sidusa Eesti arengukava 2021-2030“ vahehindamised.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Eesmärk

Usaldusväärne rahvastiku-, identiteedi- ja rändealdus toetab Eesti ühiskonna toimimist, arengut ja sisejulgeolekut ning võimaldab elanikele inimkeskseid ja kvaliteetsetel andmetel põhinevaid teenuseid.

Mõõdikud

Programmi eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2023	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030	
Elanike osakaal, kes peavad sisse- ja väljarännet riigi peamiseks mureks	Väiksem parem	9 %	6 %	4 %	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %	Eurobaromeetri standarduuring
Elanike osakaal, kes hindavad Eesti valmisolekut tulla toime ulatusliku põgenike sisse- ja väljarändega heaks	Suurem parem	-	40 %	-	40 %	45 %	45 %	45 %	40 %	SIM, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Rahulolu Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotlemise e-teenusega	Suurem parem	90 %	93 %	91 %	85 %	95 %	95 %	95 %	95 %	PPA
Rahvastikuregistrisse tehtud päringute arv (miljonites)	Suurem parem	201	254	269	200	200	200	200	200	SIM, rahvastikuregister
Rahvastikuregistri e-teenuste rahulolu soovitusindeks (SI)	Suurem parem	77	78	78	75	77	77	79	80	Recommy, rahvastikuregister

Mõõdikud kirjeldavad rahvastiku-, identiteedi- ja rändealduse toimivust ning näitavad, millist mõju avaldavad teenuste kvaliteet, andmete usaldusväärsus, rändealdus ja avalik usaldus Eesti ühiskonna toimimisele, arengule ja sisejulgeolekule. Näitajad aitavad hinnata, kas riik suudab tagada inimkeskseid, kvaliteetseid ja andmepõhiseid teenuseid ning tulla toime rahvastiku- ja rändeküsimustega viisil, mis toetab ühiskonna turvalisust ja toimimist.

„Elanike osakaal, kes peavad sisse- ja väljarännet riigi peamiseks mureks“ mõjumõõdikuna peegeldab elanike hoiakuid ja tajutud mureaset seoses sisse- ja väljarände mõjuga ühiskonnale. Näitaja kaudu saab hinnata, kuidas mõjutavad rändepoliitika, avalik kommunikatsioon, rahvusvaheline julgeolekuolukord ning sisse- ja väljarändega seotud arengud elanike turvatunnet ja hinnanguid riigi suutlikkusele rändeprotsesse juhtida. Muutused näitajas aitavad hinnata, kas rändealdus ja sellega seotud poliitika toetavad avalikku usaldust ja sotsiaalset sidusust.

„Elanike osakaal, kes hindavad Eesti valmisolekut tulla toime ulatusliku põgenike sisse- ja väljarändega heaks“ mõjumõõdikuna peegeldab elanike usaldust riigi valmisoleku ja suutlikkuse suhtes hallata ulatuslikku rändesurvet ning tagada ühiskonna toimimine kriisilukorras. Näitaja kaudu saab hinnata, kas kriisilukord, rändealdus, avalike teenuste toimivus ja riigi kommunikatsioon on suurendanud elanike kindlustunnet riigi võimekuses reageerida võimalikele rändekriisidele. Muutus elanike hinnangutes kujuneb ajas ning sõltub nii sisepoliitilisest kui ka rahvusvahelisest rändekeskkonnast.

„Rahulolu Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotlemise e-teenusega“ mõjumõõdikuna peegeldab teenuse kasutajasõbralikkust, kättesaadavust ja kvaliteeti elanike vaates. Näitaja kaudu saab hinnata, kas e-teenused toetavad inimkeskset teenusdisaini, vähendavad halduskoormust ning võimaldavad elanikel mugavalt ja tõhusalt kasutada identiteedihalduse teenuseid. Kõrgem rahulolu viitab sellele, et teenused vastavad paremini kasutajate ootustele ning toetavad usaldusväärset ja tõhusat identiteedihaldust.

„Rahvastikuregistrisse tehtud päringute arv (miljonites)“ mõjumõõdikuna peegeldab rahvastikuregistri andmete laialdast kasutamist ning registri olulisust riigi infosüsteemide ja teenuste toimimisel. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd kasutatakse rahvastikuregistri andmeid avalike teenuste osutamisel, andmete kontrollimisel ja asutuste vahelises andmevahetuses ning kas register toimib usaldusväärse

alusandmekoguna erinevate teenuste ja menetluste toetamisel. Päringute arvu kasv viitab üldjuhul suuremale andmete kasutusulatusele, teenuste digitaliseeritusele ja andmepõhise asjaajamise arengule. Koos kvaliteetsete ja ajakohaste andmetega toetab see tõhusamat riigivalitsemist, elanikele mugavamat teenuskeskkonda ning sisejulgeoleku tagamist.

„Rahvastikuregistri e-teenuste rahulolu soovitusindeks (SI)“ mõjumõõdikuna peegeldab kasutajate üldist rahulolu, usaldust ja valmisolekut soovitada rahvastikuregistri e-teenuseid teistele. Näitaja annab tervikliku hinnangu teenuste kvaliteedile, töökindlusele ja kasutajakogemusele ning aitab hinnata, kas andmepõhised ja inimkesksed lahendused toetavad elanike vajadusi. Soovitusindeksi muutus ajas näitab, kuivõrd hästi toimivad rahvastikuregistri teenused ning kas need aitavad tugevdada usaldust riigi pakutavate digiteenuste vastu.

Rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve		Eelarve prognoos	
	2027	2028	2029	2030
Programmi kulud	51 269 920	51 908 530	49 340 881	42 072 735
programmi tegevus 1. Kodakondsus ja rändehaldus	24 715 572	24 469 463	21 386 297	14 635 738
programmi tegevus 2. Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus	26 554 348	27 439 067	27 954 584	27 436 997

Juhul kui rahastamiskava erineb viimasest kinnitatud riigi eelarvestrateegiast lisatakse selgitused olulisemate erinevuste kohta.

Programmi elluviimist on sealhulgas planeeritud rahastada järgmistest välistoetuste allikatest.

Välistoetuste eelarve jaotus (eurodes)	Eelarve		Eelarve prognoos	
	2027	2028	2029	2030
MUUD TOETUSED	9 206 037	8 433 275	6 368 511	266 151
KOKKU	9 206 037	8 433 275	6 368 511	266 151

Olukorra analüüs

Eesti kodakondsus-, identiteedihaldus- ja rändepoliitika valdkonnad on seotud maailmas viimase kümnendi jooksul esile kerkinud mitme trendiga, mis suure tõenäosusega jätkuvad ning süvenevad ka tulevikus. Nendest tulenevad võimalused kui ka riskid mõjutavad nii otseselt kui ka kaudselt Eesti arengut toetava rahvastiku halduse programmis kirjeldatud valdkondade poliitikate kujundamist ja elluviimist.

Statistikaameti rahvastikuproгноosi alusel väheneb seniste trendide jätkumisel Eesti rahvaarv järgmise ligi 30 aasta jooksul 44 087 inimese võrra ning 2050. aastal elab selle järgi Eestis 1 278 110 inimest¹. Lisaks vähenemisele on suundumuseks ka rahvastiku vananemine. Statistikaameti põhiproгноosile lisaks on koostatud mitu alternatiivset proгноosi, samuti on vaja arvestada Ukraina sõjapõgenikega seotud suundumustega, kuivõrd sõjapõgenike võimalik Eestisse elama asumine lükkab küll rahvastiku vähenemist edasi, aga ei hoia seda ära.²

Tööealiste osakaal rahvastikus väheneb. Järgmise kümne aasta proгноositud tööjõuvajadus on suurem kui tööturule sisenev põlvkond suudab ära katta. Pensionile jääjate asendamiseks ja uute ametikohtade täitmiseks on proгноosi kohaselt vaja aastas 18 000 inimest, samas kui tasemeõppest tööturule sisenejaid on alla 16 000. Puudujääk on suurem kõrgharidust eeldavates ametiala pearühmades, tippspetsialistide puhul on uue tööjõu vajadus ligi 50% suurem kui vastav pakkumine kõrgharidusõppes³. Sõjapõgenike sissevõetamine võib aidata tööealiste ja vanemaegaste suhtarvu parandada maksimaalselt kuni 2060. aastani ning siis mõju taandub. Vananemise tõttu väheneb ka EL liikmesriikide rahvastik, mis toob kaasa vajaduse tööjõu kättesaadavuse suurendamiseks ning siin konkureerivad liikmesriigid nii teiste maailma riikide kui üksteisega.

Seega tuleb arvesse võtta, et kodakondsus- ja rändepoliitika valdkonna seadusandlikku ja poliitilist keskkonda mõjutavad otseselt nii Vabariigi Valitsuse (sh valimistsükli) ja EL prioriteedid (sh valimistsükli) kui liikmesriikides kui ka EL institutsioonides, kui ka Eesti, teiste EL riikide ja Eesti lähiriikide stabiilsus. Sissevõetavate lähiriikide (eelkõige Aafrika ja Aasia, sh Lähis-Ida riikide) nõrk poliitiline stabiilsus ning majanduslik olukord, samuti sõjalised konfliktid, looduskeskkonna elamiskõlblikkuse vähenemine, riikidevaheline konkurents loodusressursside (vesi, viljakas maa) pärast ja looduskatastroofide sagenemine mõjutavad nii rändevõogusi kui lähte-, transiit- ja vastuvõtvate riikide poliitikat. Rändetrendidele, sh sellele, millise profiiliga inimesed rändavad ja millist tuge nad sihtriikides vajavad, avaldavad otsest mõju ka rahvaarvu ja noorte osakaalu kasv paljudes riikides, eeskätt Aafrika ja Aasia riikides.

Isikut tõendavate dokumentide ja identiteedihaldusvaldkonda mõjutavad ülemaailmsed trendid, nagu internetiühenduse ning mobiilside kättesaadavuse ja kasutamise kasv, tahvelarvutite ja nutiseadmete levik ning IKT kasutamise oskused ja võimalused (tehisintellekt, pilvetechnoloogia, suurandmed, plokiahela tehnoloogia), majanduse ja äritegevuse üleilmastumine, inimeste mobiilsus ja ränne. Sealhulgas on üha levinumad asukohast sõltumatud töökohad ning suurenev vajadus teha toiminguid e-keskkonnas, sh end digitaalselt autentida ja digitaalne allkiri anda nagu ka vajadus mobiilsuse toetamiseks digiteerida viisid ja reisidokumendid. Teenuste üldist pakkumist mõjutab Euroopa ühtne digiturg. Kuritegevuse surve, sealhulgas küberkuritegevuse kasv⁴ ning selle ja identiteedipettuste levik maailmas, loovad aga vajaduse tagada turvalised tehnoloogilised lahendused, toimetulek võimalike ohtude ja riskidega ning tõsiskindel identiteedihaldus.

¹ Statistikaamet. Veebis kättesaadav aadressil <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvastikuproгноos>. Lisaks põhiproгноosile on analüüsitud ka kolme täiendavat proгноosi.

² Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile. Raport 2022. Arenguseire Keskus. Veebis kättesaadav aadressil https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2022/06/2022_vene-ukraina-soja-moju-eestile_raport.pdf

³ OSKA üldproгноos 2022–2031. Ülevaade Eesti tööturu olukorrast, tööjõuvajadusest ning sellest tulenevast koolitusvajadusest. Veebis kättesaadav aadressil <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2023/02/OSKA-Uldproгноos-2022-2031.pdf>

⁴ McAfee ja Washingtoni Strateegiliste ja Rahvusvaheliste Uuringute Keskuse (CSIS) koostatud raportis on leitud, et küberrünnakute põhjustatud kulu on alates 2014. aastast kasvanud. Toona hinnati kahjudeks 445 miljardit dollarit aastas. Praegu läheb üle kogu maailma see maksma 600 miljardit dollarit aastas. Küberintsidendid teatamise arv on järsult kasvanud ka Eestis.

Samuti tuleb isikut tõendavate dokumentide ja identiteedihaldusvaldkonna poliitikakujundamises arvestada rahvusvaheliste, sh Euroopa Liidu (edaspidi EL) kohustustega (näiteks ICAO standardid, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste ehk eIDAS määrus jt). Poliitikakujundamisega luuakse aluspõhimõtted, kohustused ja tingimused ülepiiriliste e-teenuste kasutamiseks ja digitaalallkirja tunnustamiseks ning vastavus rahvusvaheliste standarditele ja normidele. Isikut tõendavate dokumentide väljaandmisel on oluline leida tasakaal rahvusvaheliste kohustuste täitmise ja kasutajasõbralike teenuste osutamise vahel, mis on ka Eesti ühiskonna ootus. Selle ootuse täitmiseks tuleb analüüsida võimalusi uuenduslike tehnoloogiate, näiteks tehisintellektil ja biomeetriaal põhinevate automatiseeritud iseteeninduslike lahenduste kasutusele võtmiseks.

Elektroonilist identiteeti kandvad isikut tõendavad dokumendid on e-riigi alustala ja seotud elutähtsa teenusega, milleks on elektrooniline isikutuvastamine ja digitaalne allkirjastamine. Seetõttu on oluline tagada isikut tõendavate dokumentide väljaandmise jätkusuutlikkus ja sellega seotud süsteemide ning andmekogude toimepidevus.

Rände protsessid ja identiteedihaldusega seotud arengusuundumused on ülemaailmsed ja seetõttu on programmi üks väljakutseid saavutada eesmärgid pidevalt muutuv keskkonnas, arvestades maailmas, EL-is ja Eestis toimuvat. Üha olulisem on vajadus ja soov leida innovaatilisi ja kliendikeskseid lähenemisi, et soodustada kvalifitseeritud spetsialistide sisseännet, luua olemasolevate ja uute siseturvalisuse valdkonna andmebaaside koostalitlusvõime kui ka arendada ja ajakohastada IKT valdkonda. Kõik see on vajalik, et toetada seadusliku rände menetlusi, optimeerida menetluskoormust, tagada e-riigi jätkusuutlikkus, pakkuda kliendikesksemaid teenuseid, kuid ka selleks, et ennetada ja avastada ebaseadusliku rände juhtusid ning tagada avalik kord ja julgeolek.

Ränne

Eesti sisseerandepoliitika põhieesmärk on soodustada nende välismaalaste Eestisse tulekut, kes annavad ühiskonnale kõrget lisandväärtust ning kelle siinviibimine on kooskõlas avalike huvide, EL-i õiguse ja põhivabadustega. Teiseks on vaja ära hoida rändega kaasnevaid võimalikke ohte, sh ebaseaduslikku rännet ja korraldada riigis seadusliku aluseta viibivate välismaalaste kiire tagasisaatmine, et tagada turvalisus, avalik kord ja riigi julgeolek.

Majanduses viimastel aastatel toimunud muutused nagu ekspordi osatähtsus ettevõtluses on senisest suurem, kvalifitseeritud töötajaid eeldavate töökohtade arv on kasvanud ning riigi eesmärk suurendada konkurentsivõimeliste, lisandväärtust loovate ning teadus- ja arendustegevusel põhinevate ettevõtete osakaalu on tinginud suurema nõudluse kõrgelt kvalifitseeritud välistööjõu järele. Kui tööjõupuudust on teatud määral võimalik leevendada tootmisprotsesside automatiseerimise ja mehhaniseerimisega, ei ole ainuüksi töörollide ümbervaatamine ja kõrge tööhõive piisav lahendus, arvestades, et tööealiste elanike arv väheneb ka edaspidi.

Järgmiste aastate oluline märksõna on ka tööjõu mobiilsus. Kvalifitseeritud tööjõud on järjest mobiilsem ja nende ränne ei toimi klassikalisel punktist A punkti B põhimõttel. Traditsioonilised töötamise reeglid ei pruugi tööjõu mobiilsusele vastata. Kuna kvalifitseeritud töötajate pärast konkureerivad kõik maailma riigid, peab Eesti leidma viise neid siia meelitada. Eri tasanditel võetud sammud on suurendanud Eesti atraktiivsust tippspetsialistide silmis ning parandanud nende võimalusi Eestisse elama ja tööle asuda. Muutused maailmas ja tööturul on tinginud olukorra, kus kehtiv regulatsioon seab tippspetsialistide meelitamisele ning nende siin hoidmisele olulised piirangud. Tasakaalustamaks Eesti rahvaarvu vähenemist, tuleb soodustada ka Eesti majandusele kõrget lisandväärtust loovate välismaalaste, nagu tehnikateaduste spetsialistide, ettevõtlusega tegelevate e-residentide ja investorite Eestisse elama asumist. Peale tippspetsialistide on suurenenud Eestis vajadus ka suurt lisandväärtust loova oskustööjõu järele. Neid võib olla vaja nii hooajaliselt kui ka püsivalt. Samaaegselt tuleb aga tagada Eesti tööjõuturu jätkusuutlikkus ja konkurentsivõime ning vältida tuleb välismaise odavtööjõu massilist ärakasutamist. Töörändega kaasneb pereränne ja tegelema peab ka Eestisse rändava spetsialisti pereliikme integreerimisega ühiskonnaellu ja tööturule. Samuti on oluline jätkuvalt kaasata tööjõuturule Eestisse jõudnud Ukraina sõjapõgenikud, et tagada nende majanduslik toimetulek Eestis elamise ajal. Nende teemade edendamisel on mh oluline, et „Sidusa Eesti arengukava 2030“ elluviimisel tegeletakse kohanemise toetamisega, mis on vajalik nii lühikest kui pikka aega Eestis viibivate sisseerandajate

puhul. Pikemaks ajaks Eestisse elama asujate puhul on tarvis senisest enam läbi mõelda süsteemsed lõimumistegevused, sest nad mõjutavad Eesti püsielanikkonna koosseisu pikemas perspektiivis. Teistest enam peab tähelepanu pöörama nendele sisseerändajatele, kelle tugistruktuurid Eestisse saabumisel on nõrgemad, näiteks pererändega saabujad, kellel on piiratumad kontaktid riigi teenuste ja kogukondlike võrgustikega. Oluline on kaasata tööjõuturule needki inimesed, kes on Eestis omandanud kõrghariduse ning seetõttu juba enne tööle asumist teatud määral kohanenud ja ühiskonda lõimunud. Lisaks eelnevale peab arvestama ka järjest suureneva välismaal elavate Eesti kodanike tagasipöördumisega⁵.

Eesti inimeste vastuvõtlikkus sisseerändesse on mitmesuguste hirmude ja eelarvamuste tõttu vähenenud, mistõttu on muutunud keeruliseks soodustada nii välismaiste tippspetsialistide värbamist, erinevate sisseerände rühmade saabumist ning rahvusvahelise kaitse saajate vastuvõtmist ja korraldada nende kohalikesse omavalitsuste üksustesse elama asumist. Vastuvõtva ühiskonna avatus sisseerändajate suhtes mõjutab aga oluliselt kvalifitseeritud välisspetsialistide soovi siia elama asuda. Samuti on avatud suhtumisega ühiskondades uussisseerändajatel kergem kohaneda ja lõimuda ning pingete tekkimise risk ühiskonna eri gruppide vahel on väiksem⁶. Usaldusväärse, innovaatilise ja inimesekeskse rändepoliitika, mis aitab kaasa Eesti arengule, ühiskonna sidususele ja tagab siseturvalisust, elluviimiseks tuleb eeskätt:

1. tagada seadusliku rände valdkonna infosüsteemide ja andmekogude järjepidev arendamine ja parimate lahenduste väljatöötamine ning töösse rakendamine läbi tehnoloogilise innovatsiooni, samuti valdkonna infosüsteemide ja andmekogude koostalitlusvõime EL-i kesksete andmebaaside ja infosüsteemidega ning nende kasutuselevõtt, ülalpidamine ja jätkusuutlikkus;
2. tõsta õiguspärase, kvaliteetse ja tõhusa seadusliku rände menetluste võimekust, et võimaldada muuhulgas õiguspäraselt reisimist, tagada optimaalsed tööprotsessid ning kiiremad ja efektiivsemad menetlused, tagada EL-i ühise viisapoliitika harmoneeritud rakendamine ning suurendada EL-i ja Eesti atraktiivsust;
3. osutada ja arendada edasi kolmandate riikide kodanikele ja kaasuva sihtrühmana nendega seotud osapooltele proaktiivset, individuaalset ja objektiivset nõustamisteenust, mille sisuks on Eestis viibimise, elamise ja töötamise tingimuste ja võimaluste tutvustamine arvestades kehtivat õigusruumi;
4. arendada koostööd kolmandate ja EL-i riikide ning Eesti asjaomaste asutuste ja välisesindustega ning EL-i institutsioonide ja agentuuridega ning koolitada PPA ja teiste riigiasutuste ametnikke ning koostööpartnereid, et aidata kaasa kolmandate riikide kodanike õiguspärasele, kvaliteetsele ja tõhusale seadusliku rände menetlusele.

Rahvusvahelise kaitse taotlejad ja saajad

Aastate lõikes on Eestis rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate arv püsinud võrdlemisi madalana. Aastas esitab kaitse taotluse keskmiselt ligi 100 inimest ning aasta jooksul saab kaitse keskmiselt 50 inimest.

Tulenevalt 24.02.2022 alanud Venemaa täiemahulisest agressioonisõjast Ukraina vastu, mil EL-i saabuvate sõjapõgenike arv olulisel määral suurenes, võttis Euroopa Nõukogu 04.03.2022 vastu otsuse rakendada ajutise kaitse direktiivi. Ajutise kaitse direktiivi rakendamine on aktiveeritud 4. märtsini 2027 nõukogu rakendusotsusega (EL) 2022/3821, mida on pikendatud nõukogu rakendusotsustega (EL) 2023/24092, (EL) 2024/18363 ja (EL) 2025/14604.

09.03.2022 jõustus Vabariigi Valitsuse korraldus, mille alusel saavad sõja eest Eestisse tulnud Ukraina kodanikud, pagulased ja nende pereliikmed taotleda Eestis ajutist kaitset. Eestis on kehtiv tähtajaline elamisluba ajutise kaitse alusel 05.04.2026 seisuga kokku 29 388 inimesel (2,2% rahvaarvust). Kokku on alates täiemahulise sõja algusest Eestis esitatud 63 477 ajutise kaitse taotlust ja 8 693 rahvusvahelise kaitse taotlust.

⁵ Eestisse tagasipöördujate teemaga tegeletakse Eestis välispoliitika ja arengukoostöö programmi raames. „Välispoliitika ja arengukoostöö programm“ on veebis kättesaadav aadressil https://www.vm.ee/sites/default/files/documents/2023-07/VP_ja_AKHA_programm_2023-2026_.pdf (27.04.2026).

⁶ Kohanemist ja lõimumist käsitletakse „Sidusa Eesti arengukavas 2030“.

2022. aastal esitas rahvusvahelise kaitse taotluse 2 940 inimest, 2023. aastal 3 980, 2024. aastal 1 328, 2025. aastal 1 014 ning 31.03.2026 seisuga 193 inimest. Rahvusvaheline kaitse on antud 2022. aastal 2 106 inimesele, 2023. aastal 3 917, 2024. aastal 1 369, 2025. aastal 755 ja 31.03.2026 seisuga 206 inimesele, kes valdavalt on Ukraina kodanikud. Seega on viimaste aastate lõikes oluliselt suurenenud nende inimeste hulk, kellele on pärast Eestisse jõudmist vaja pikaajalisi süsteemseid kohanemist ja sotsiaalmajanduslikku lõimumist toetavaid teenuseid (sh eelkõige elukohta), mis arvestavad rahvusvahelise kaitse saanute eripärasid ja aitavad Eestis iseseisvalt toime tulla. Kohanemist puudutavat käsitletakse „Sidusa Eesti arengukava 2030“ dokumendis ja selle elluviimiseks suunatud programmides.

Rahvusvahelise kaitse taotlejate ja selle saanud inimeste arvu järsk suurenemine ning esmakordne ajutise kaitse direktiivi rakendamine on olnud uus kogemus Eesti riigile ja ühiskonnale. Järgmise kümne aasta prognoos näitab, et nii nagu mujal Euroopas, suureneb lisaks rahvusvahelise kaitse taotlejate arvule ning erinevatele võimalikele ümberasustamise ja -paigutamise üleskutsetele, ka haavatavate inimeste hulk nii kaitse taotlejate kui ka selle saajate hulgas. Samuti mitmekesisustab sisserändajate profiil, mistõttu tuleb ka edaspidi olla valmis järgmisteks tegevusteks:

1. tagada menetluste väga hea kvaliteet ja efektiivsus, avalik kord, julgeolek ning täita EL-i ja rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, muu hulgas avastada võimalikke varjupaigasüsteemi väärkasutamise juhtumeid tava- ning suurenenud rändesurve olukorras;
2. tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele vajalikud vastuvõtutingimused tava- ning suurenenud rändesurve olukorras, et toetada nende iseseisvat toimetulekut, kohanemist, lõimumist. Sh kindlustada lastele kohustuslik kooliharidus, toetada rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate panustamist Eesti ühiskonda, pakkuda täiskasvanutele tööks vajalikku kutse omandamist ning toetada töö leidmist, vältimaks territoriaalselt isoleeritud kogukondade tekkimist. Neid tegevusi käsitletakse täpsemini arengukavas „Sidusa Eesti arengukava 2030“.

Oluline on parandada valmisolekut ja toimetulekut ootamatult suurenenud rändesurvega Eestis ja võtta EL-i ühtse varjupaigasüsteemi reform üle Eesti õigusesse.

Ebaseadusliku rände tõkestamine ja tagasisaatmine

Eesti ühiskonda panustavate inimeste sisserände tingimuste lihtsustamise kõrval on viimastel aastatel suurenenud oht välismaalaste ebaseaduslikuks Eestisse sisenemiseks, sealhulgas rände instrumentaliseerimiseks, viisade ja elamislubade väärkasutamiseks ning siin ebaseaduslikuks töötamiseks. Suurenenud nõudlus välistööjõu järele on kaasa toonud üha rohkem välismaalaste tööalase ärakasutamise juhtumeid, mis varieeruvad kergematest ekspluateerimise vormidest inimkaubanduseni sunniviisilise töö eesmärgil. Seega on oluline takistada seaduslike rände reeglite eiramist ning jätkata ebaseadusliku töötamise ennetamiseks ja tõkestamiseks vajalike tegevuste elluviimisega.

Tõhus migratsioonijärelevalve (sh välismaalaste ebaseadusliku töötamise ennetamine) eeldab usalduslikke partnerlussuhteid isikutega, kes peavad kontrollima välismaalase riigis viibimise seaduslikkust, ning teiste riikidega, kust välismaalane võib Eestisse saabuda. Tähtis on motiveerida välismaalastega kokkupuutuvaid partnereid ja teisi riike koostööle, et leida ühiselt lahendused teabevahetuse ja teadlikkuse suurendamiseks.

Rändehaldus saab toimida üksnes siis, kui see põhineb tõhusal tagasisaatmispoliitikal. Tagasisaatmine on ka Euroopa integreeritud piirihalduse üheks komponendiks⁷. Praegu lahkeb EL-st vaid ligikaudu 20% kolmandate riikide kodanikest, kellele on tehtud tagasisaatmisotsus⁸. Euroopa Komisjon soovib järgnevatel aastatel ulatuslikult reformida EL-i liikmesriikide tagasisaatmissüsteeme, et tagada nende kolmandate riikide kodanike kiirem tagasisaatmine, kellel puudub õigus EL-s viibida või siia jääda. Eeskätt tuleb Eestil:

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/1896, 13. november 2019, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (EL L 295, 14.11.2019)

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu, ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, COM (2018) 634. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9565bdd7-ff1a-11ef-9503-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

1. suurendada tagasisaatmis-, tagasivõtu- ja taasintegreerimise valdkondade digitaliseeritust, et hoida kokku haldusressurssi ja tihendada valdkondadevahelist koostööd;
2. tõsta PPA võimekust ennetada, avastada ja menetleda seadusliku aluseta viibivaid ja/või töötavaid välismaalasi, sh olukorras, kui rändesurve suureneb;
3. arendada ebaseaduslikult riigis viibivatele välismaalastele vajalikke teenuseid, sh reintegratsioonimeetmeid ja tõsta nõustamisteenuse kaudu välismaalaste teadlikkust tagasipöördumise võimaluste kohta;
4. tõhustada koostööd kolmandate riikide, liikmesriikide ja asjaomaste EL institutsioonidega, esmajoonel isikutuvastamisel ning tagasipöördumist võimaldavate reisidokumentide hankimisel;
5. edendada väljasaadetavate põhiõiguste kaitse seiret.

Kodakondsus

Kodakondsuse kaudu määratakse kindlaks isiku õiguste ja kohustuste ulatus ning tema seos kindla riigiga. Igal riigil on suveräänne õigus kujundada oma kodakondsuspoliitikat ja otsustada, milliseid isikuid ja mis tingimustel ta oma kodanikeks peab.

Kuna kodakondsus on suurim hüve, mida riik saab isikule anda, on riik kehtestanud enne selle andmist kohustuse kontrollida kodakondsust taotleva isiku vastamist kodakondsuse saamise tingimustele ning tema õiguskuulekust. Seetõttu on kodakondsuspoliitikal tähtis roll siseturvalisuse ja -julgeoleku tagamisel.

Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt on Eesti iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeim riigivõimu kandja on rahvas ehk Eesti Vabariigi kodanikud. Seega on kodanike olemasolu riigi toimimise ja laiemalt ka ühiskonna turvalisuse tugisammas. Demokraatlikku riigi identiteeti toetava kodakondsuspoliitika põhiküsimus on soodustada nii seadusandlike kui ka pehmete meetmetega (tunnustamine, keeleõpe, sh keeleõppe lepingud, kodanikuharidus) kodakondsuse taotlemist ja selle väärtustamist.

Lisaks eelnevale on siseturvalisuse tagamisel oluline siduda kodakondsusega pikaajalise elaniku elamisloaga Eesti elanikud Eesti riigi ja ühiskonnaga. Määratlemata kodakondsusega inimeste arv küll väheneb aasta-aastalt, kuid see suundumus on viimastel aastatel aeglustunud⁹. Uuringud¹⁰ näitavad, et üheks põhjuseks on asjaolu, et Eesti kodakondsuse puudumine ei takista reisimist ega Eestis elamist. Samuti on Eesti kodakondsuse mittetaotlemise põhjustena toodud välja soovi säilitada teise riigi kodakondsus, seda mainivad peaaesjalikult Venemaa kodanikud. Kolmandana nimetatakse soovi lihtsamalt külastada Venemaad (peamiselt määratlemata kodakondsusega).

Määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähendamisel on väljakutseks ka asjaolu, et määratlemata kodakondsusega isikud elavad kindlates piirkondades (Tallinn 50% ja Ida-Virumaa 28%) ja nende suhtlus eestlastega on piiratud ja vähene. Määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähendamiseks mõeldud tegevused suuresti kajastatud arengukavas „Sidusa Eesti arengukava 2030“.

Lisaks on määratlemata kodakondsusega inimesed peamiselt keskealised ja vanemad inimesed, kelle motivatsiooni kodakondsust taotleda on keerulisem tõsta kui nooremaelastel. Peale nende on olemas kriminaalkorras karistatud isikuid, kes üldjuhul kodakondsust ei saa.

Määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähendamiseks on olulisim pöörata süsteemselt tähelepanu põhjustele, mis piiravad Eesti kodakondsuse taotlemist. Ennekoike on vaja:

1. teadvustada kodakondsusega kaasnevaid hüvesid ja võimalusi;
2. luua enam keeleõppevõimalusi ja sellega parandada mittekodanike eesti keele oskust;
3. luua võimalusi eesti keelt ja muid keeli kõnelevate inimeste omavaheliseks suhtluseks;
4. tõhusa teavitustööga lükata ümber kodakondsuse taotlemisega seotud müüte ja levitada edulugusid.

⁹ 2010. aasta 1. jaanuaril moodustasid määratlemata kodakondsusega isikud rahvastikuregistri andmetel Eesti elanike arvust 7,4%, 2024. aasta 1. jaanuaril moodustasid nad Eesti elanikest 4,5% ja 2026. aasta 1. jaanuaril 4,3%. Samas kui 2010. aastal oli määratlemata kodakondsusega isikuid taotlejate hulgas 85%, siis 2025. aastal oli neid 30%.

¹⁰ Veebis kättesaadav aadressil <https://www.kul.ee/EIM2023>

Identiteedihaldus

Eesti e-riigi üheks alustalaks on isikut tõendavate dokumentide seaduse (ITDS) alusel väljaantavad elektrooniliste funktsioonidega isikut tõendavad dokumendid (eID), millel on oluline tähtsus nii riigisisesele kui rahvusvahelisele tagamaks e-teenuste kasutamine ja digiallkirjastamine. Eestis on 22.04.2026 seisuga kasutusel 1 389 169 ID-1 formaadis isikut tõendavat dokumenti ja 222 240 mobiil-ID-d.

Identiteedihalduspoliitika¹¹ elluviimiseks on oluline arendada tõsikindla füüsilise isiku tuvastamise ning isikule identiteedi loomise ja hilisemat isiku tuvastamise ning isikusamasuse kontrollimise protsessi, mis on usaldusväärse isikut tõendava dokumendi väljaandmise protsessi alus. Selle tagamiseks tuleb rakendada uuenduslikke turvalisi tehnoloogilisi lahendusi, sh tehisintellektil ja biomeetriaal põhinevaid automatiseeritud kontrolle, et vältida topeltdentiteetide teket ja identiteedipettusi. Identiteedipettuste riski maandamise ja turvalise isikusamasuse kontrollimise eesmärgil on tõusvas trendis ka laiemalt nii avaliku- kui erasektori asutuste vajadus tugineda oma teenustes isikut tõendavate dokumentide andmekogu (ITDAK) ja automaatse biomeetriaalse isikutuvastuse süsteemi andmekogu (ABIS) andmetele. Seetõttu tuleb tagada nimetatud andmekogude toimepidevus ja tehnoloogilise baasi uuendamine, et vastata täiendavatele ootustele ja vajadustele ohustamata sealjuures nende andmekogude algse eesmärgi täitmist, milleks on nt ITDAK-i puhul avaliku korra ja riigi julgeoleku ning isikut tõendavate dokumentide väljaandmise teenuse tagamine.

Väga suurel määral mõjutab identiteedihalduspoliitika valdkonda selles vallas tehtav rahvusvaheline koostöö. eID arendamisel tuleb arvestada turvaliste tehnoloogiliste lahenduste pideva ja kiire arenguga, Euroopa ühtse digituruga ning rahvusvaheliste standardite ja EL-i regulatsioonidega. Näiteks on eIDAS-e määruses¹² sätestatud avalikule sektorile kohustus piiriülesest tunnustada teiste liikmesriikide digitaalalkirju ning autentimiseks omadustelt samaväärseid ja üksteisele teada antud eID skeeme. Tagamaks, et kõigil EL-füüsilistel ja juriidilistel isikutel on turvaline, usaldusväärne ja sujuv piiriülene juurdepääs avalikele ja erasektori teenustele on eIDAS määrusega pandud liikmesriikidele kohustus võtta 2027. aastaks kasutusele Euroopa digiidentiteedikukrud. Digitaalsete lahenduste kasutuselevõtmine on jõudnud ka reisidokumentide väljaandmisel läbi Euroopa Komisjoni algatuse ühtsetel standarditel põhinevate digitaalsete reisitunnistuste väljaandmiseks ja EL reisirakenduse kasutuselevõtmiseks, mis võimaldab kiiremat piiriületust ning tõhusamat piirikontrolli¹³.

Tõsikindla isikutuvastamise ja isikusamasuse kontrollimise ning eID vahendite arendamise kõrval tuleb tagada ka dokumentide füüsiline võltsimiskindlus ja turvalisus ning digitaalsete isikut tõendavate dokumentide kasutamiseks vajaliku tarkvara¹⁴ jätkusuutlik ärimudel ja turvalisus, sh valmisolek ja tegevusplaanid erinevate ohu- ja riskiolukordade puhuks. Eesti isikut tõendavad dokumendid peavad olema turvalised ning vastama ICAO¹⁵ standarditele ja rahvusvahelistele nõuetele. Samuti peab arvestama sellega, et isikut tõendavate dokumentide taotlemine ja kätte saamine oleks kasutajasõbralik ja mugav, arendades selleks e-taotlemise ja iseteeninduslikke biomeetriaal põhinevaid lahendusi ning laiendades väljastamise võimalusi. Oluline on, et identiteedihalduse ja isikut tõendavate dokumentidega, sh nende elektroonilise osaga seotud baassüsteemid ei sõltuks ühe eksperdi või tarnija teadmistest ja oskustest, mõeldes näiteks 2017. aastal avastatud ID-1 formaadis isikut tõendavate dokumentide turvariskile. Turvalisuse tagamiseks ja kuritegevuse ennetamiseks on vaja teha tõhusat järelevalvet digitaalse identiteedi kasutamise üle, analüüsida sellega seonduvaid riske ja need maandada. Identiteedihalduse valdkonna kõrge standardi hoidmiseks peab olema

¹¹ Identiteedihalduspoliitikana käsitatakse isikutuvastamise ja isikusamasuse kontrollimise lähtekohti nii füüsilises kui elektroonilises keskkonnas.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuni 2014. aasta määruse (EL) nr 910/2014 „e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93 EÜ“ (ET 28.08.2014 L 257/73).

¹³ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega luuakse reisiandmete elektroonilise esitamise rakendus ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EL) 2016/399 ja (EL) 2018/1726 ning nõukogu määrust (EÜ) nr 2252/2004 digitaalsete reisitunnistuste kasutamise osas

¹⁴ Kiip, kiibirakendus ja selle kasutamiseks vajalik baastarkvara.

¹⁵ Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon.

kursis tehnoloogia arenguga maailmas, õppima parimatest praktikatest ning panustama inimeste koolitamisesse ja arendamisesse.

Rahvastikutoimingud

Rahvastiku toimingute valdkonna arengut iseloomustab jätkuv digitaliseerimine, andmekvaliteedi tõstmine ning teenuste automatiseerimine, et tagada rahvastikuregistri töökindlus, õiguskindlus ja kasutajakesksus. Oluliseks prioriteediks on registri tehnoloogilise baasi uuendamine, sealhulgas baastarkvara moderniseerimine ja uue menetlustarkvara loomine, mille eesmärk on vähendada süsteemseid riske, parandada teenuste kiirust ja suurendada tööprotsesside automatiseeritust.

Rahvastikuregistri kasutuskooormus kasvab jätkuvalt, mis kinnitab registri keskset rolli riigi andmetaristus ning suurendab vajadust investeerida taristu võimekusse, andmehalduse kvaliteeti ja juurdepääsu halduse suutlikkusse. Samal ajal jätkub andmevahetuse ja registritevahelise koostalitlusvõime arendamine, sealhulgas rahvusvahelised andmevahetuslahendused ning registriandmete ühtlustamine partnerasutuste ja teiste riikidega.

Teenuste arendamisel on fookuses kasutajakesksed, proaktiivsed ja sündmuspõhised e-teenused, mille eesmärk on muuta rahvastikuregistri teenused võimalikult lihtsaks, kiireks ja nähtamatuks. E-teenuste kasutus ning automaatotsustusprotsesside osakaal kasvavad, mis aitab vähendada halduskooormust, lühendada menetlusaega, ühtlustada otsustuspraktikat ja parandada andmete ajakohasust. Rahvastikuregistri e-teenuste rahulolu soovitusindeks (SI) on püsinud stabiilselt heal tasemel. 2025. aastal oli tegelik näitaja 78, mis ületas seatud sihttaseme (75). See kinnitab e-teenuste laialdast kasutatavust ning positiivset kasutajakogemust. Edasised eesmärgid näevad ette soovitusindeksi järkjärgulist kasvu tasemele 79–80 aastateks 2029–2030, mis eeldab teenuste kasutusmugavuse, protsesside kiiruse ning proaktiivsete ja automaatsete lahenduste edasiarendamist.

Valdkonna arengut toetab süsteemne töö andmekvaliteedi parandamisel, sealhulgas elukohaandmete täpsus, kohtulahendite automatiseeritud andmeedastus, välismaalaste identifitseerimise ühtlustamine ning uute andmeväljade ja andmestike arendamine vastavalt ühiskondlikele vajadustele. Samuti hinnatakse pidevalt andmete kogumise, säilitamise ja kasutamise otstarbekust ning vastavust õiguslikele ja tehnoloogilistele võimalustele.

Rahvastikuregistri visiooni elluviimisel lähtutakse inimesekesksusest, digivõimekusest, andmekvaliteedist, turvalisusest ja eesmärgipärasest andmekasutusest. Koostöös partnerasutustega jätkub valitsemisalaüleste teemade arendamine, et tugevdada registri rolli usaldusväärse ja kestliku alusregistrina.

Järgneva programmiperioodi peamised väljakutsed on seotud tehnoloogilise uuendamise lõpuleviimise, teenuste automatiseerimise laiendamise, kasvava andmekasutuse haldamise ning registri jätkusuutliku arendamisega. Olulised investeeringud keskenduvad infosüsteemide moderniseerimisele, andmevahetuslahenduste arendamisele, taristu võimekuse suurendamisele ning kvaliteetsete ja turvaliste e-teenuste pakkumisele nii füüsilistele kui juriidilistele isikutele.

Programmi 2025 edusammud

Prioriteetne väljakutse	Edusammud
Seadusliku rände õiguskeskkonna muutmine	2025. aastal võeti vastu välismaalaste seaduse muudatused, mille eesmärgiks oli parandada seadusliku rände menetluste tõhusust ning vähendada taotlejate ja ametiasutuste halduskoormust ja lahendada regulatsiooni kitsaskohad. 2025. aastal võeti vastu välismaalaste seaduse, halduskohtumenetluse seadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seadus, millega kehtestati senise kaheastmelise viisavaide menetluse asemel kohustuslik üheastmeline vaidemenetlus ning nähti ette viisa andmisest keeldumise otsuste kohtus vaidlustamise õigus. 2025. aastal töötati välja ja esitati Riigikogule välismaalaste seaduse muudatused, mis võimaldavad paindlikuma välistööjõu kaasamist tööjõupuudustega tegevusalades ja välismaalaste seaduse muudatused, millega võetakse Eesti õigusesse üle uuendatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2024/1233 (nn ühtse loa direktiiv). Seadusemuudatused on läbinud Riigikogus I lugemise. - Eesti konkurentsivõime toetamiseks käivitati 2025. aasta oktoobris strateegilistest sihtriikidest pärit tippspetsialistide, idu- ja kasvuettevõtete töötajate ja nende pere liikmete jaoks kiirmenetluse pilootprojekt. - Jätkusid viisaregistri, rändemenetlusinfosüsteemi ja migratsioonijärelevalve andmekogu arendused. Ellu viidi muuhulgas arendustegevusi, et vähendada halduskoormust taotlejatele ja menetlejatele, võimaldada tööandjatel edastada riigile välismaalaste töötamisega seotud andmed ühest aknast ning tõhustada riikliku järelevalve teostamist ja riskide ennetamist.
Tagasisaatmise õiguskeskkonna muutmine	- EL Nõukogu kiitis heaks ühtse lähenemisviisi 11. märtsil 2025. aastal avaldatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse eelnõule, millega kehtestatakse ühtne süsteem EL-s ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks. - Töötati välja ja esitati Riigikogule väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused, et luua parem sidusus rahvusvahelise kaitse ja tagasisaatmise menetluste vahel, toetada taustakontrollide ja piirimenetluste läbiviimist ning võimaldada kiiremini tagasi saata välismaalased, kellel puudub Eestisse sisenemiseks või siin viibimiseks seaduslik alus.
Rahvusvahelise kaitse valdkonna õiguskeskkonna muutmine, varjupaiga ja rändehalduse õigustiku reformi rakendamine ja ajutise kaitsega seotud tegevused	- Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändehalduse õigustiku reformi rakendamiseks: - töötati välja riiklik rakenduskava ja moodustati reformi rakendamise töögrupp; - valmistati ette välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja teiste seaduste (18) muutmise seaduse eelnõu, sh VV, SIM-i, KUM-i ja SOM-i määrused; - valmistati ette Eesti osalemine EL-i solidaarsusmehhanismis ning Eesti panustamine 2026. aasta solidaarsusreservi; - koostati „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava 2021-2027 versiooni 2.0“ ja „Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu rakenduskava 2021-2027 versiooni 2.0“ Vabariigi Valitsuse kooskõlastamiseks; - valmistati ette välisvahendite kasutamise toetuslepingud; - töötati välja reformi tutvustav veebileht, korraldati koostöös Euroopa Rändevõrgustiku Eesti kontaktpunktiga tutvustusüritus; - käivitati PPA lisapersonali värbamine ja sisemiste inimressursside ümberpaigutamine; - alustati kriisi- ja toimepidevusplaani ajakohastamist, kriisirollide ja väljaõppe loomisega. PPA analüüsis tööprotsesse uute menetlus- ja sisekordade koostamiseks ja kehtestamiseks: - Kinnipidamiskeskuse rekonstrueerimise vajadust ja moodulmajade hankimist ning kasutuselevõtmist; - kinnipidamise alternatiivide ja liikumisvabaduse piirangute kohaldamist; - olemasolevate ja värvatavate ametnike koolitusvajadust; - vastutava liikmeriigi määramise üksuse loomist; - andmekogude arendusvajadusi. Sotsiaalkindlustusameti olulisemad tegevused: - kaitse saanute tugiisikuteenuse ümberkorraldamise piloteerimine;

	1.15. taotlejatele suunatud analüüs ning ümberkorralduse planeerimine koostöös KUL - iga, et tagada terviklikum esmase kohanemise teekond; 1.16. vajadused infosüsteemide arendamiseks ja andmevahetuse parendamiseks on tuvastatud ning arendustööd planeerimisel; 1.17. alustati teenusdisaini saatjata alaealiste esindamise korralduse mehhanismiks. Justiits- ja Digiministeeriumi haldusala analüüsis: 1.18. õigusnõustamise ja esindamise pakkumise võimalusi; 1.19. kohtute töökoormust ja koolitusvajadusi; 1.20. kohtute tõlketarkava kasutuselevõtu vajadust; 1.21. kohtutõlkide koolitusvajadust. 2. Osaleti vabatahtlikult EL-i Varjupaigaameti monitooringu piloodis, loodi soovitude rakendamiseks tegevuskava. 3. Alustati ajutisest kaitsest väljumise riikliku strateegia ettevalmistusi lähtudes EL Nõukogu 16.09.2025 soovitudest.
Riiklike dokumentide sertifitseerimis- ja usaldusteenuse toimepidevuse tagamine	15.11.2025 rakendati uus ID1 formaadis dokumentide väljaandmise leping, kus sertifitseerimis- ja usaldusteenust osutab täiendav usaldusteenuse osutaja, mislähbi on teenuse toimepidevus paremini tagatud.
E-residentidele digi-ID väljastamise parandamine ja riskide maandamine	Tõhustati e-residentsuse programmi riskihaldust, jõustus riskihaldust toetav isikut tõendavate dokumentide seaduse muudatus ja arendati eel- ja järelkontrolli võimekust. Alustati tegevustega e-residentidele kaardivaba eID vahendi ja kaugteel biomeetria põhise isikutuvastuse ja isikusamasuse kontrollimise lahenduse kasutusele võtmiseks.
Rahvastikuregistri tarkvara uuendamine	1. Rahvastikuregistri uute X-tee teenuste arendamise I etapi teenused said partneritele kasutusvalmis. Partnerasutused on alustanud omapoolsete arenduste tegemist. Esimesed asutused on uute X-tee teenustega liitunud. 2. Viidi läbi rahvastikuregistri menetlustarkvara disainiprojekt. Lepiti kokku ametnike menetlustarkvara tulevikuvaadete disain ning loodi töölauda ja näidismenetluse prototüübid. 3. Toimus rahvastikuregistrist haldusandmete haldamise keskse süsteemi II etapi arendus (asutused ja häälestusparameetrid), süsteem käivitus. 4. Alustati rahvastikuregistri menetlustarkvara baaslahenduse arendusprojektiga, millega luuakse uue menetlustarkvara aluspõhimõtted ja tehakse esimesed arendused. 5. Võeti kasutusele andmehalduse ja -kvaliteedi tarkvara, mis aitab hallata, analüüsida, ja täiustada rahvastikuregistri andmeid, aidates tagada andmete määratud kvaliteedi standarditele vastavust, vähendades vigu, dubleerimist ja ebatäpsusi. Esimesed kvaliteeditööd viidi üle keskkonda. 6. Rahvastikuregister liidestus RIA keskse SDG OOTS tõendi jagamise platvormiga. Loodi rahvastikuregistri andmeid puudutavate tõendite andmise lahendus. 7. Toimusid rahvastikuregistri andmelao II etapi arendused, mille tulemusel suleti menetlustarkvaras varasem aruannete kasutamise võimalus. 8. Rahvastikuregistri päringute logimise lahendus viidi uuele platvormile. 9. Rahvastikuregistri andmete vaatamise ja muutmise logide talletamiseks loodi rahvastikuregistri andmekasutuse järelevalve lahendus, mis võetakse kasutusse 2026. aastal.
Rahvastikuregistri andmetega seotud teenuste muutmine mugavaks, ülesehituselt lihtsaks ja loogiliselt seotuks	1. Rahvastikuregistrisse loodi uus andmete esitamise võimalus – lisati 12 murdekeelt, mida saab esitada koos eesti emakeele andmetega. 2. Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojas päringud rahvastikuregistrisse avati andmejälgija teenuses. 3. Teenuse kvaliteedi tagamiseks vähendati sünni registreerimise pädevusega kohalike omavalitsuse üksuste arvu 78-lt (kõik KOV-id) 16-le. 4. Tagasiside rahvastikuregistri e-teenuste kasutajatelt oli väga positiivne. Teenuste keskmine soovitusindeks oli kõrge - 78%. Elukohateate esitamise soovitusindeks oli 80%, sünni registreerimise avaldusel 86 %. 5. Jõustusid perekonnaseisutoimingute seaduse ja rahvastikuregistri seaduse muudatused, millega muuhulgas:

	5.1. võimaldati õigustatud huvi korral juurdepääs kõigile rahvastikuregistrisse kantud isikute kontaktandmetele; 5.2. tõsteti 15-17-aastaste haldusteovõimet perekonnasündmuse tõendi ja rahvastikuregistri väljavõtte saamiseks ning portaali sisenemiseks, kontaktandmete, lisa-aadressi ja ütluspõhiste andmete esitamiseks ning oma andmetele juurdepääsupiirangu kehtestamiseks; 5.3. võimaldati sünni registreerimisel kolmanda riigi kodanikest vanematel valida lapse kodakondsust; 5.4. loodi ametnikule võimalus elukoha registreerimise menetluses EL kodanikule moodustada isikukood menetluse sees; 5.5. võimaldati isiku rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadressi lõpetada omavalitsuse enda algatusel, kui isik sel aadressil asuvas ruumis ei ela; 5.6. määrati 0-10-aastastele lastele haridustase automaatselt.
Nime- ja perekonnaseisutoimingute põhimõtete kaasajastamine	1. Uue isikunimeseaduse eelnõu läks 2025. aasta lõpus esimesele kooskõlastusringile. 2. Toimused analüüsid ja partneritega arutelud uue perekonnaseisutoimingute seaduse ettevalmistamiseks, alustati eelnõu koostamist.
Välisriikidega rahvastikuregistri andmete vahetamise lepingute sõlmimine ja andmevahetuse korraldamine	1. Soome rahvastikuregistriga alustati aprillis kummagi riigi kodanike surmaandmete vastastikust vahetamist X-teel. 2. Soome rahvastikuregistriga alustati detsembris rändajate andmevahetust X-teel. 3. Alustati Eesti ja Soome rahvastikuregistris erinevaid elukohaandmeid omavate inimeste andmete võrdlusprojekti, mille käigus saavad isikud teha enda andmetes valiku ning mille lõpptulemusena on mõlema riigi rahvastikuregistris isiku kohta ühed ja samad elukoha andmed.
Rahvastikuregistri kontaktandmete kvaliteedi parandamine	1. Rahvastikuregistri kontaktandmete ajakohastamise võimaldamiseks alustati töid Postkast 2.0 rakenduse kaudu andmevahetuse loomiseks. 2. Jõustus rahvastikuregistri seaduse muudatus, mille tulemusel alla 15-aastastele enam kontakte (meil ja telefon) rahvastikuregistrisse ei koguta, eesmärgiga vähendada valeandmete tekke võimalust (lastel olid varasemalt vanemate kontaktid). 3. Kontaktandmeid korrastati iganädalaselt erinevate kontrollide ja teiste asutuste teadete abil, aasta jooksul korrastati üle 7 500 kontakti. 4. Kontaktide ülevaatamiseks ja uuendamiseks saadeti 16-18-aastastele üle 80 000 kirja.
2025. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel valijate arvestuse tagamine	1. 2025. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimisteks: 1.1. koostati hääleõiguslike valijate andmeid sisaldav elektrooniline valijate nimekiri, edastati see valimiste infosüsteemi ja hoiti valimisperioodil ajakohasena; 1.2. saadeti EL kodanikele teatised; 1.3. saadeti hääleõiguslikele valijatele elektroonsed teabelehed (947 889 tk), kontakti puudumisel saadeti teabelehed paberil (55 114 tk). 2. Koostöös RIA-ga, tuginedes tagastatud valimiste teabelehtede saatmise andmetele, korrastati üle 100 tuhande e-posti aadressi.
Rahvastikuregistri visiooni rakendamine	1. Analüüsi tulemusel loeti mitme õigusliku tähendusega elukoha tegevused lõppenuks. 2. Kohtulahendite automaatse edastamise loomiseks rahvastikuregistrisse viis Justiits- ja Digiministerium läbi hanke. Analüüs ja arendused toimuvad 2026. aastal. 3. Pangakonto andmete keskse kogumise otsustamiseks tellis MKM analüüsi, tulemused selguvad 2026. aastal. 4. Teise rahvuse ja emakeele kogumiseks alustas HTM analüüsi, tulemused selguvad 2026. aastal. 5. Toimub rahvastikuregistris andmete arhiveerimise ja kustutamise võimaldamise analüüs, tulemused selguvad 2026. aastal. 6. Töös on välismaalaste tuvastamiseks Eesti isikukoodi kasutuselevõtmise ja andmise võimaluse loomine teistes riigi infosüsteemides (vt ka p 12). 7. Rahvastikuregistri kontaktandmete ajakohastamise võimaldamiseks alustati töid RIA postkast 2.0 rakendusega andmevahetuse loomiseks.
Sündmusteenuste arendamine	1. RRF rahastuse toel käivitus detsembris uus rahvastikuregistri sündmusteenus - nime muutmise avalduse esitamine rahvastikuregistri portaalis. Aasta jooksul esitati

	abieluavaldustest 60% ja lahutuse avaldustest 69% elektroonselt rahvastikuregister.ee portaalist. 2. Novembris läks <i>laivi</i> proaktiivne uussisserändajate sündmusteenus, mille tulemusel kuvatakse teenuse kasutajale tema elukoha andmed. 3. RRF rahastuse arendati Eesti esimene täisahela sündmusteenust, kus on seotud eesti.ee, rahvastikuregister ja PPA dokumenditaotluskeskkond, võimaldades inimesel kasutada teenuseid järjestikku. <i>Laiv</i> toimub 2026. aastal.
Eesti isikukoodita inimestele teenuste pakkumine (vt ka p 10.6)	1. Läbi viidi isikukoodi teistest asutustest andmise analüüs. 2. Lepiti partneritega kokku edasine töö- ja ajakava. 3. Alustati X-tee teenuse ehitamist otsingu tegemiseks ja isikukoodi väljastamiseks.

Programmi 2027-2030 prioriteetsed väljakutsed

Prioriteetne väljakutse	Seadusliku rände valdkonna kaasajastamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Ühiskonnale kõrget lisandväärtust andvate välismaalaste sisse- ja väljarände soodustamine ning ebaseadusliku Eestis viibimise, elamise ja töötamise ennetamine ja tõkestamine eeldab Eesti arenguvajadustest lähtuva tasakaalustatud sisse- ja väljarändepoliitika kujundamist, õiguspärase, kvaliteetse ja tõhusa seadusliku rände menetluste elluviimist ja Eesti sisse- ja väljarände reeglite teadlikkuse suurendamist. Ilma seadusliku rände valdkonna kaasajastamiseta on seadusliku rände menetlused bürookraatlikud, nendega kaasnev koormus suurem ja kvaliteet madalam ning teadlikkus Eestis viibimise, elamise ja töötamise tingimustest ja võimalustest piiratum.
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	EL-i ühtne viisapoliitika on peamine vahend, mille kaudu tehakse koostööd kolmandate riikidega ja kindlustatakse Schengeni ala julgeolekut. See võimaldab reguleeritud sisenemist EL-i, tasakaalustades ühelt poolt julgeolekukontrolli tagamise vajaduse ning teisalt EL-i majanduskasvu ja konkurentsivõime toetamise. EL-i ühise viisapoliitika harmoneeritud rakendamine, õiguspärase reisimise soodustamine ja välislastide kaasamine ning Schengeni ala julgeoleku tagamine eeldab tõhusat, kaasaegsetele tehnoloogiatele tuginevat ja ühtselt rakendatavat viisapoliitikat.
Prioriteetne väljakutse	Euroopa Liidu ühise tagasisaatmissüsteemi rakendamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Tagasisaatmistest tõhustamiseks soovib Euroopa Komisjon ulatuslikult reformida liikmesriikide tagasisaatmissüsteeme. 11. märtsil 2025. avaldas Euroopa Komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega luuakse ühine süsteem EL-is ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ. Lisaks soovib Euroopa Komisjon avaldada 2026. aastal Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse ettepaneku tagasisaatmis-, tagasivõtu- ja taasintegreerimise valdkondade digitaliseerimise kohta ning tugevdada Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti mandaati tagasisaatmistest korraldamisel. Nimetatud õigusaktide vastuvõtmise korral tuleb kehtiv väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus tervikuna ajakohastada ning teha asjaomastes infosüsteemides vajalikud arendustööd.
Prioriteetne väljakutse	Euroopa Liidu varjupaiga ja rändehalduse õigusliku reformi rakendamine, EUAA pilootmonitooringu soovitude elluviimine ja ajutisest kaitsest väljumise strateegia kujundamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	EL varjupaiga- ja rändehalduse õigustiku reformi peamisteks eesmärkideks on kindlamad EL-i välispiirid; kiire, efektiivne ja ühetaoline rahvusvahelise kaitse menetlus ja tagasisaatmise menetlus ning liikmesriikide vahelise solidaarse abistamise ja vastutuse tasakaal. Reformi õigusaktid (9 määrust ja üks direktiiv) jõustuvad 2024. aasta juunis ning rakenduvad täielikult alates 12. juunist 2026. Muudatused on suuremahulised ja ajakriitilised nii õiguskeskonnas kui ka praktilisel rakendamisel. Väljakutse on jätkata reformi rakendamisel ülesannetega, mis ei jõua 2026. aastal valmis, ennekõike vajalike IT-süsteemide arenduste ja mitmetarbelise keskuse taristuprojektide elluviimisega välisvahendite erimeetme abikõlblikkuse perioodil 2026-2029. Eesti varjupaigasüsteemi kvaliteedi tõstmiseks ja EUAA nõuetele vastamiseks on vajalik praktikasse viia EUAA pilootmonitooringu soovitusel, et Eesti süsteemid vastaksid. EL Nõukogu 16. septembri 2025 soovitus C/2025/5129 kohaselt tuleks liikmesriikidel kehtestada meetmed, millega edendatakse Ukraina sõjapõgenike ajutiselt kaitset muudele riiklikele õiguslikele staatusele üleminekut. Samuti peaksid liikmesriigid valmistama ette riiklikud vabatahtliku tagasipöördumise kavad, mis toetaksid Ukraina sõjapõgenike naasmist Ukrainasse, kui tingimused seda võimaldavad. Ajutisest kaitsest väljumise ja vabatahtliku tagasipöördumise täpsemad tegevused ja ajaraam sõltuvad olukorrast Ukrainas, EL tasandi tööprotsessidest, mh Komisjoni võimalikust ettepanekust ja Nõukogu otsusest pikendada ajutise kaitse direktiivi rakendamist. Komisjoni vabatahtliku tagasipöördumise ja Ukraina taastamise programm ja selle pilootprojektis osalemine.
Prioriteetne väljakutse	Digitaalsete lahenduste arendamine identiteedihalduses
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	E-residentide digi-ID väljastamiseks kulub aeg on liiga pikk ja protsess pole kasutajasõbralik. Paindlikum väljastamise protsess ei tohi teisalt kaasa tuua riskide suurenemist.
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Automaatne biomeetrilise isikutuvastuse süsteem (ABIS) võeti kasutusele 2021. aastal, kuid turvalisuse tagamise ning AI ja biomeetria valdkonna kiire ülemaailmse arengu tõttu on oluline biomeetrilise isikutuvastuse võimekust ning sellega seotud andmekogusid ja infosüsteeme pidevalt edasi arendada. ABIS-ele andmeandjaks olevad andmekogud baseeruvad enne 2010. aastat loodud infosüsteemil UUSIS ja legacy tarkvaral (Python 2.7), millele puudub toetugi ja mis seab seetõttu ohtu mitme sisejulgeoleku valdkonna kriitilise tähtsusega isikutuvastuse teenuse. Lisaks tuleb Vabariigi Valitsusele esitatud esialgse ABIS kontseptsiooni täitmiseks ABIS võimekus teha kättesaadavaks ka teiste valdkondade

	teenustele, kes seda vajavad (nt JDM-i, KAM-i, HTM-i valitsemisala teenused). Biomeetriapõhise isikutuvastuse aluseks on kvaliteetset andmehõivet võimaldavate kasutusmugavamate lahenduste olemasolu. Praegu peab biomeetriaühikeks minema PPA teenindusse, mis piirab teenuse kättesaadavust. Oluline on tagada biomeetriaühike kättesaadavus alternatiivsete iseteeninduslike lahenduste vahendusel.
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Kuigi kaasaegsetel reisidokumentidel on kontaktivaba kiip ja need on väga turvalised, ei saa kiibil olevaid andmeid töötlemiseks piisavalt kasutada. Kui reisijatel oleks võimalik kasutada oma reisidokumendi digitaalset versiooni piiriületusel eelkontrolli tegemiseks rakenduse kaudu esitades, oleks piirikontrolli läbimine sujuvam ja kiirem ning piirikontroll tõhusam. Selleks on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku EL reisirakenduse loomiseks ja digitaalse reisisunnistuse kasutuselevõtuks.
Prioriteetne väljakutse	Rahvastikuregistri tarkvara uuendamine, sh teenuste ja menetluste kaasajastamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Rahvastikuregistri tarkvara on aegunud ja ei võimalda tänapäevastele ootustele vastavate IT-lahenduste loomist. Rahvastikuregistri toimepidevus on äärmiselt oluline, et tagada nii inimeste andmete kasutusvõimalus igas olukorras kui ka teenuste toimimine riigis.
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Rahvastikuregister on vahendiks inimeste elusündmuste registreerimisel, seda nii e-teenustes kui ametniku juures. Menetlused ja protsessid vajavad kaasajastamist, automatiseerimist ja e-teenuste täiustamist.
Prioriteetne väljakutse	Rahvastikuregistri vastavusse viimine digiriigi nõuetega
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Kiiresti muutuvas väliskeskonnas peab suure kasutuskõõmusega ja üliolulise andmebaasina rahvastikuregister vastama digiriigi nõuetele ja arenema vastavalt riigis läbiviidavatele uuendustele.
Prioriteetne väljakutse	Rahvastikuregistri kujundamine riigi keskseks ja usaldusväärseks identiteedihoõidjaks
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Biomeetrilised ja identiteedi andmekogud on rahvastikuregistrist eraldiseisvad, mis toob kaasa probleeme kasutajatele ja ei taga alati tõsõkindlaid andmeid rahvastikuregistris. Biomeetriliste andmete kasutamõseta puudub kvaliteetne, terviklik ja turvaline raamistik inimese füüsilise ning digitaalse identiteedi ühtseks haldamiseks ning riigiõõleste teenuste õõkosüsteemi usaldusväärõus ja tõõhusus.
Prioriteetne väljakutse	Valijate arvestuse tagamine ja valimiste korraldamõise osalemine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Valmisõõigus on inimese põõhiõõigus ja selle täitmõiseks on tõõsõkindel ja tõõpne valijate nimekirõi. Rahvastikuregistri tarkvara uuendamõise valguses tuleb valijate nimekirõja moodustamine ja andmete edastamine muuta eksõimis- ja tõõõõkindlaks.

PROGRAMMI TEGEVUSED

PROGRAMMI TEGEVUS 1. Kodakondsus ja rändehaldus

PROGRAMMI TEGEVUS 2. Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus

Programmi tegevus 1:

Kodakondsus ja rändealdus

Eesmärk

Eestis on tasakaalustatud ja usaldusväärne kodakondsuspoliitika ja rändealdus, mis on suunatud rahvuse ja riigi kestlikkusele, toetades avalikku korda ja riigi julgeolekut.

Mõõdikud

Programmi tegevuse eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2023	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030	
E-teenuste arv rände- ja kodakondsuse menetlusest	Suurem parem	-	4 tk.	4 tk.	4 tk.	4 tk.	7 tk.	9 tk.	9 tk.	PPA
Vabatahtlikult tagasi pöörduvate välismaalaste osakaal lahkumisetekirjutuste arvust	Suurem parem	87 %	82 %	80 %	70 %	70 %	70 %	70 %	70 %	PPA

Mõõdikud kirjeldavad kodakondsuspoliitika ja rändealduse tasakaalustatust, tõhusust ja usaldusväärsust ning näitavad, millist mõju avaldavad menetluste kvaliteet, teenuste kättesaadavus, vabatahtliku lahkumise korraldus ja digilahenduste arendamine riigi kestlikkusele, avalikule korrale ja julgeolekule. Näitajad aitavad hinnata, kas rände- ja kodakondsusvaldkonna juhtimine toetab kontrollitud, läbipaistvat ja inimkeskset kodakondsuse ja rände haldust, mis tagab ühiskonna toimimise ning tugevdab usaldust riigi võimekuse vastu neid protsesse hallata.

„E-teenuste arv rände- ja kodakondsuse menetlusest“ tulemusmõõdikuna peegeldab menetlusprotsesside digitaliseeritust ning riigi suutlikkust pakkuda kaasaegseid ja tõhusaid teenuseid rände- ja kodakondsusvaldkonnas. E-teenuste arvu kasv viitab suuremale digitaliseeritusele ja võimekusele pakkuda kasutajasõbralikumaid paremini ligipääsetavaid lahendusi, mis toetavad nii menetluste kvaliteeti, tõhusat asjaajamist kui ka riigi haldussuutlikkust.

„Vabatahtlikult tagasi pöörduvate välismaalaste osakaal lahkumisetekirjutuste arvust“ tulemusmõõdikuna peegeldab riigi suutlikkust tagada ebaseaduslikult riigis viibivate välismaalaste seadusliku lahkumise korraldus õiguspärasel ja kulutõhusal viisil. Näitaja kaudu saab hinnata, kuidas toimivad teavitamine, nõustamine, tagasipöördumise toetamine ja haldusprotsessid selliselt, et välismaalased täidavad lahkumisetekirjutusi vabatahtlikult.

Programmi tegevuse täitmine

Rahvusvaheline kaitse

Rahvusvahelise kaitse valdkonnas lepiti EL-s kokku 2016. aastast kestnud ja 2020. aastal uuendatud varjupaiga ja rändealduse õigustiku ulatuslikus reformis. Reform hõlmab kümme EL õigusakti sh üheksat määrust ja üht direktiivi. Õigusaktid jõustusid 2024. aasta juunis. Üks õigusaktidest rakendus tavalises korras ja üheksa õigusakti rakendamist alustatakse 12. juunil 2026. Rakendamise ettevalmistusi EL-s juhib ja seirab Euroopa Komisjon.

SIM alustas EL varjupaiga- ja rändealduse reformi rakendamise ettevalmistustega 2024. aasta mais, kui loodi reformi elluviimise riiklik töörühm ning Euroopa Komisjonile esitati riiklik rakenduskava. Alustati mitmete oluliste arenduste ja analüüsidega õigusaktides ja praktikas vajalike mahukate muudatuste ette valmistamiseks. Reformiga kaasneva muudatuse tutvustati laiapõhjaselt ametiasutustele, vabakonnale ja avalikkusele.

PPA võttis 2025. aastal vastu 1 014 esmast rahvusvahelise kaitse taotlust ja 3 961 rahvusvahelise kaitse pikendamise taotlust. PPA langetas 872 otsust rahvusvahelise kaitse kohta ja 2 689 otsust rahvusvahelise kaitse pikendamise kohta. Kuna valdavalt on tegemist Ukraina sõjapõgenikega, siis anti pagulase staatus 28, täiendav kaitse 727, pereliikme elamisluba 2 korral ning kaitse andmisest keelduti 63 korral. Kaitse ja elamisloa pikendamise menetluses tehti positiivne otsus 2 655 korral ja keeldumine 4 korral.

Võrdluseks 2024. aastal esitati 1 355 uut rahvusvahelise kaitse taotlust, 2023. aastal 3 984 taotlust ja 2022. aastal 2 940 taotlust.

Euroopa Nõukogu pikendas ajutise kaitse direktiivi kohaldamist kuni 4. märtsini 2027. Eestis on 05.04.2026 seisuga ligi 29 388 elamisloaga ajutise kaitse saajat. Aasta jooksul on esitatud 1 113 uut ajutise kaitse taotlust.

Seaduslik ränne

2025. aastal võeti vastu välismaalaste seaduse muudatused, mille eesmärgiks oli parandada seadusliku rände menetluste tõhusust ning vähendada taotlejate ja ametiasutuste halduskoormust ja lahendada regulatsiooni kitsaskohad. Muudatuste üheks eesmärgiks on võimaldada välismaalasel ja tema Eestisse kutsujal (töandja, õppeasutus, abikaasa, lähedane sugulane jne) suhelda riigiga elektrooniliselt ühe akna põhimõttel. Samuti loodi õiguslikud alused, et riiklikud andmekogud saaksid vahetada välismaalase Eestis elamise, töötamise ja õppimise andmeid üle X-tee. 2025. aastal võeti vastu ka välismaalaste seaduse, halduskohtumenetluse seadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seadus, millega kehtestati senise kaheastmelise viisavaide menetluse asemel kohustuslik üheastmeline vaidemenetlus ning nähti ette viisa andmisest keeldumise otsuste kohtus vaidlustamise õigus.

Lisaks töötati 2025. aastal välja ja esitati Riigikogule välismaalase seaduse muudatused, mis võimaldavad paindlikuma välistööjõu kaasamist tööjõupuudustega tegevusalades. Muudatused said välja töötatud eesmärgiga leevendada kvalifitseeritud tööjõu puudust, mis takistab Eesti ettevõtete tegevust ning pärsib majandusarengut. Samuti töötati 2025. aastal välja ja esitati Riigikogule välismaalase seaduse muudatused, millega võetakse Eesti õigusesse üle uuendatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2024/1233 (nn ühtse loa direktiiv). Ühtse loa direktiiv sätestab kolmanda riigi kodanikule liikmesriigis elamiseks ja töötamiseks väljastatava ühtse loa (Eesti vaates tähtajaline elamisluba töötamiseks) taotlemise ja menetlemise tingimused ning välistöötaja võrdse kohtlemise põhimõtted.

Eesti konkurentsivõime toetamiseks käivitati 2025. aasta oktoobris ka tippspetsialistide, idu- ja kasvuettevõtete töötajate ja nende pereliikmete jaoks kiirmenetluse pilootprojekt. Kiirmenetlus hõlmab menetluspraktikat, mille kohaselt vaadatakse lühema tähtaja jooksul läbi lühiajalise töötamise ja töötamiseks antava tähtajalise elamisloa taotlused. Pilootprojekti raames rakendatakse kiirmenetlust strateegilistest sihtriikidest pärit kõrgelt kvalifitseeritud välistöötajatele ja samuti nendega koos Eesti elama asuvatele pereliikmetele.

Samuti jätkusid 2025. aastal viisaregistri, rändemenetlusinfosüsteemi ja migratsiooni järelevalve andmekogu arendustegevused, mille eesmärgiks oli vähendada halduskoormust taotlejatele ja menetlejatele, võimaldada tööandjatel edastada riigile välismaalaste töötamisega seotud andmed ühest aknast ning tõhustada riikliku järelevalve teostamist ja riskide ennetamist.

Ebaseadusliku rände tõkestamine ja tagasisaatmine

5. märtsil 2025 võttis EL Nõukogu vastu rakendusotsuse, millega tehti soovitus tagasisaatmisvaldkonna parandamiseks. Soovituste aluseks on 2024. aastal läbiviidud temaatiline Schengeni hindamine „Kõrvaldame lüngad liikmesriikides: ühised lahendused ja uuenduslikud tavad tulemusliku ELi tagasisaatmissüsteemi loomiseks“. Eesti esitas Euroopa Komisjonile soovitude kohta rakenduskava.

11. märtsil 2025. avaldas Euroopa Komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega luuakse ühtne süsteem EL-s ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ (edaspidi *tagasisaatmise määruse eelnõu*). Eesti seisukohad tagasisaatmise määruse

eelnõule kinnitati 8. mail toimunud Vabariigi Valitsuse istungil. EL Nõukogu saavutas tagasisaatmise määruse eelnõu osas kokkuleppe üldises lähenemisviisis aasta lõpuks.

6. juulil 2025 jõustusid väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused, millega täpsustati sissesõidukeelu riikliku registri ja Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogu andmekoosseise. Sellest tulenevalt ajakohastati ka nimetatud andmekogude põhimääraseid.

EL rahvusvahelise kaitse- ja rändealduse õigustiku reformi rakendamiseks töötati välja väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused. Kavandatavate muudatustega luuakse parem sidusus rahvusvahelise kaitse ja tagasisaatmise menetluste vahel, toetatakse taustakontrollide ja piirimenetluste läbiviimist ning võimaldatakse kiiremini tagasi saata välismaalased, kellel puudub Eestisse sisenemiseks või siin viibimiseks seaduslik alus.

Kodakondsuspoliitika ja kodakondsuse saamise tingimused on jäänud samaks

Rahvas ehk kodanikud on riigi üheks tunnuseks, seega on kodakondsuspoliitika väljatöötamine ja elluviimine riigi üks põhifunktsioone. 2025. aastal sai Eesti kodakondsuse 779 inimest, samas 2024. aastal 747, 2023. aastal 1074 ja 2022. aastal 787 inimest. Eesti kodakondsuse saajate arvu on mõjutanud Venemaa sõda Ukraina vastu. Pärast sõja algust kasvas märgatavalt nende Venemaa kodanike arv, kes soovisid saada Eesti kodanikeks. Kui varasematel aastatel oli neid Venemaa kodanikke, kes taotlesid Eesti kodakondsust, alla 300 aastas, siis pärast sõja algust tõusis see arv hüppeliselt, kuid nüüdseks on jälle langenud, kuid siiski kõrgem kui oli enne sõja algust (2022. aastal 726, 2023. aastal 657, 2024. aastal 428 ja 2025. aastal 461). Eesti kodakondsuse saamise taotluse menetlus kestab umbes kuus kuud ja teise riigi kodanikud peavad enne Eesti kodakondsuse saamist olema vabastatud eelmisest kodakondsusest. See omakorda sõltub teise riigi seadustest ja praktikast ning Eesti ei saa seda mõjutada. Olenevalt riigist võib see aega võtta mõnest kuust mõne aastani. Seetõttu ei ole aasta jooksul Eesti kodakondsuse taotlejate ja saajate arv kunagi sama.

Teenused

Programmi tegevust „Kodakondsuse ja rändealdus“ viiakse ellu SIM-i ja PPA teenuste kaudu, mis ühiselt tagavad, et Eestis toimib tasakaalustatud ja usaldusväärne kodakondsuspoliitika ja rändealdus.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) korraldusasutuse teenus tagab, et rände-, varjupaiga- ja integratsioonivaldkonna välistoetused on kasutatud sihipäraselt, tõhusalt ja õiguspäraselt. Rändepoliitika kujundamise teenus loob teadmispõhise ja tasakaalustatud sisserändepoliitika, mis vastab Eesti arenguvajadustele ning aitab ennetada rändereeglite väärkasutust. Teenuse kaudu töötatakse välja ja koordineeritakse sisserändepoliitikat, illegaalse immigratsiooni ennetamise ja tõkestamise poliitikat, tagasisaatmispoliitikat ning välismaalaste Eestis töötamise ja ajutise viibimise poliitikat. Kodakondsuspoliitika kujundamise teenus tagab, et Eesti kodakondsus on väärtustatud ning kodakondsuspoliitika toetab rahvusriigi kestlikkust, avalikku korda ja riigi julgeolekut. Teenuseid viib ellu SIM.

Migratsioonijärelevalve teenus tagab järelevalve välismaalaste Eestisse saabumise, siin ajutise viibimise, elamise ja töötamise üle. Teenuse kaudu tuvastatakse seadusliku aluseta viibimine ja töötamine, menetletakse rikkumisi, koostatakse lahkumisettekirjutusi, valmistatakse ette ja viiakse läbi väljasaatmisi. Õigusliku staatuse määratlemise teenus tagab, et Eestisse õiguspärase kavatsustega saabuvatele kolmandate riikide kodanikele ja EL kodanikele antakse elamis- ja töötamisõigus õiguspäraselt ja ühtsete põhimõtete alusel. Teenuse kaudu menetletakse elamislubade ja elamisõiguse taotlusi, otsustatakse elamisloa või elamisõiguse andmine või sellest keeldumine, tuvastatakse väärkasutusi ning tehakse vajalikud menetlustoimingud lubade kehtetuks tunnistamiseks. Samuti hõlmab teenus Eesti kodakondsuse taotlemise, andmise, sellest keeldumise, taastamise ja kaotanuks lugemise menetlusi. Rahvusvahelise kaitse määratlemise teenus tagab, et kaitset vajavatele isikutele antakse rahvusvaheline kaitse ning vajadusel korraldatakse isikute ümberpaigutamine või ümberasustamine. Teenuse kaudu menetletakse rahvusvahelise kaitse taotlusi, hinnatakse tagakiusamise või ebaturvalisuse riske ning tehakse otsused kaitse andmise kohta. Viisateenus tagab, et Eestisse õiguspärase kavatsustega saabuvatele kolmandate riikide kodanikele määratakse ajutine viibimisõigus õiguspäraselt ja ühtsete põhimõtete alusel. Teenuse kaudu menetletakse

lüh- ja pikaajalisi viisataotlusi, otsustatakse viisa andmine või sellest keeldumine, pikendatakse või lõpetatakse viibimisaega ning tuvastatakse ja tühistatakse väärkasutatud viisad. Teenuseid viib ellu PPA.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus	Teenust elluviiv asutus
Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) korraldusametuse ülesannete täitmine	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi vahendid on efektiivselt ja õiguspäraselt kasutatud.	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi korraldusametuse ülesanne Eestile fondist eraldatud toetuste planeerimine, rahastatavate toetusmeetmete väljatöötamise ja rakendamise korraldamine ning seire ja järelevalve teostamine välisloetuse kasutamise ja tulemuste saavutamise üle, samuti Eesti seisukohtade ettevalmistamine ja esindamine välisloetuste andmist reguleeriva poliitika kujundamisel ja õigusaktide eelnõude üle peetavatel läbirääkimistel.	SIM
Rände- ja tagasisaatmispoliitika kujundamine	Koostöös partneritega on kujundatud ja rakendatud teadmispõhised, tasakaalustatud ja paindlikud sisserändepoliitika meetmed, mis vastavad Eesti arenguvajadustele ning aitavad ära hoida seadusliku viibimise võimaluste väärkasutust, tagada avalikkul korda ja julgeolekut. Sisserändepoliitika väljatöötamine ning elluviimise koordineerimine.	Rändepoliitika väljatöötamine ning elluviimise koordineerimine. (sisserändepoliitika, illegaalse immigratsiooni ennetamise ja tõkestamise poliitika, tagasisaatmispoliitika, välismaalaste Eestis töötamise poliitika, Eestis ajutise viibimise poliitika).	SIM
Kodakondsuspoliitika kujundamine	Eesti kodakondsus on väärtustatud. Kodakondsuspoliitika on suunatud rahvusriigi kestlikkusele ning avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamisele. (STAK pkt 4 „Soovitud olukord“)	Kodakondsuspoliitika väljatöötamine ning elluviimise koordineerimine.	SIM
Migratsioonijärelevalve teenus	On tagatud tõhus järelevalve välismaalaste Eestisse saabumise, Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise üle ning ebaseaduslikult riigis viibivate välismaalaste kiire ja inimväärkas tagasisaatmine oma päritoluriiki.	Teenusega tagatakse Eestis seadusliku aluseta viibimise ja töötamise tuvastamiseks kontrollide läbiviimine, rikkumiste menetlemine, karistuste kohaldamine, seadusliku aluseta riigis viibivate isikute suhtes lahkumiseetikirjutuste koostamine, kinnipidamiseks halduskohtule taotluste esitamine, väljasaatmise ettevalmistamine ja väljasaatmine.	PPA
Õigusliku staatuse määratlemise teenus	Eestisse õiguspärase kavatsustega tulevatele kolmanda riigi kodanikele ja EL kodanikele on õiguspäraselt antud elamis- ja töötamisõigus, staatuse taotlemine on ühtselt ja tõhusalt korraldatud (lihtne ja mugav) ning riigis viibimise õigused ja nendega kaasnevad kohustused on migratsioonireeglite rikkumiste ennetamiseks selgitatud ja asjakohane teave edastatud.	Teenusega tagatakse Eestis elamiseks ja töötamiseks loa väljastamine selleks õigustatud isikutele, tuvastatakse lubade väärkasutajad ning viiakse õigeaegselt läbi vajalikud menetlustoimingud loa kehtetuks tunnistamiseks. Lisaks hõlmab teenus alaliselt Eestisse jääda sooviva välismaalase Eesti kodakondsuse taotlemist, selle väljastamist, sellest keeldumist, selle taastamist ja selle kaotanuks lugemist.	PPA
Rahvusvahelise kaitse määratlemise teenus	Teenusega on tagatud õigustatud isikutele rahvusvaheline kaitse ning vajadusel vastaval kokkuleppel toimub isikute ümberpaigutamine EL-s või ümberasustamine kolmandates riikides.	Rahvusvahelise kaitsega pakutakse õiguskaitset kolmandate riikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele, kes on olnud sunnitud oma päritoluriigist tagakiusamise või ebaturvalisuse tõttu lahkuma. Rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõttu reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus. Rahvusvahelist kaitse taotlejana pead esitama avalduse PPA-le, kes vaatatakse taotluse läbi ja otsustab kaitse andmise.	PPA
Viisateenus	Eestisse õiguspärase kavatsustega saabuval kolmanda riigi kodanikule on õiguspäraselt määratud ajutine viibimisõigus, staatuse taotlemine on ühtselt ja tõhusalt korraldatud (lihtne ja mugav) ning riigis viibimise õigused ja nendega kaasnevad kohustused on migratsioonireeglite rikkumiste ennetamiseks selgitatud ja asjakohane teave edastatud.	Viisateenus hõlmab piiril ja siseriigis lüh- ja pikaajaliste viisade taotluste vastuvõtmist, koosõlastamist ja menetlemist, viisa väljastamise või sellest keeldumise otsustamist, viibimisaja pikendamist ja viibimisaja ennetähtaegse lõpetamise menetlemist, väärkasutatud viisade kehtetuks tunnistamist või tühistamist ning viisamenetlustega seotud vaidemenetluse läbiviimist (sh hilisemat kohtumenetluses osalemist), eesmärgiga tagada kolmanda riigi kodaniku õiguspärane Eestis viibimise õigus.	PPA

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Prioriteetne väljakutse: Seadusliku rände valdkonna kaasajastamine		Vastutaja
1.	Koostatakse õigusaktide eelnõud, et lahendada regulatsiooni kitsaskohad, toetada talentide ja investeeringute jõudmist Eestisse, pöörates samas tähelepanu rände väärkasutuse ennetamisele ja tõkestamisele ning julgeolekuriskide maandamisele, ning tagatud on tõhusad menetlused.	SIM
2.	Infosüsteemide (näiteks elamislubade- ja töölubade register, lühiajalise töötamise andmekogu, viisaregister, migratsioonijärelevalve andmekogu) arendamise kaudu tõhustatakse rändemenetlusi, et vähendada halduskoormust taotlejatele ja menetlejatele, suurendada digitaliseeritust, kasutajasõbralikkust ja automatiseeritust ning tõhustada riikliku järelevalve teostamist ja riskide ennetamist, sh. 2.1 Viisaregistris luuakse valmisolek realiseerida VIS määruse ja EL ühtse e-viisiga seotud muudatused ning rakendatakse EL ülene C-viisade taotlusportaal, siseriiklik D-viisade iseteeninduskeskkond ja tagatakse koostalitlusvõime EL infosüsteemidega. 2.2 Välja arendatakse rändefinfosüsteem, mis hõlmab lisaks olemasolevale lühiajalise töötamise registreerimisele ka elamisloa ja elamisõiguse taotluste iseteeninduskeskkond ning arendusi ametnikele loodavas menetluskeskkonnas. Samuti luuakse konsultatsioonimenetluse läbiviimise tööriist, mis võimaldab sujuvat asutustevahelist teabevahetust ja taotluste kooskõlastamist ning tagatakse koostalitlusvõime EL infosüsteemidega. 2.3 Migratsioonijärelevalve andmekogus (MIGIS) arendatakse andmevahetus Sotsiaalkindlustusametiga ja tagatakse koostalitlusvõime siseriiklike ning EL infosüsteemidega.	PPA, SMIT
3.	Rakendatakse terviklik rändeprotsessi kõiki etappe hõlmav kutsujate ja välismaalaste nõustamissüsteem.	PPA
4.	Rakendatakse riskiprofiilipõhine seadusliku rände menetlus.	PPA
5.	Tasakaalustatud rändepoliitika kujundamiseks tõhustatakse koostööd kolmandate riikidega.	MKM
Prioriteetne väljakutse: Euroopa Liidu ühise tagasisaatmissüsteemi rakendamine		Vastutaja
1.	Suurendatakse tagasisaatmis-, tagasivõtu- ja taasintegreerimise valdkondade digitaliseeritust ja võetakse kasutusele uusi tehnilisi lahendusi, sh 1.1 analüüsitakse ja arendatakse Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogu (ILLEGAAL2), tagades selle vastavus RECAMAS mudelile ja andmevahetuse siseriiklike, EL ja Frontexi asjaomaste infosüsteemidega; 1.2 sissesõidukeeldude riiklik register viiakse uuele platvormile; 1.3 viiakse läbi analüüs, et hinnata UUSIS ILLEGAAL andmete säilitamise vajadust; 1.4 ellu viiakse arendused tagasisaatmisvaldkonna õiguskeskkonna muudatuste (nt tagasisaatmise määruse, EL rände- ja varjupaigapaketi) rakendamiseks; 1.5 tagasisaatmismenetluses luuakse võimalused dokumendi kättesaamist kinnitada elektroonilise märkega; 1.6 Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud isikute andmekogu (ILLEGAAL2) liidestatakse E-toimiku kaudu kohtute infosüsteemiga.	PPA, SMIT
2.	Vabariigi Valitsusele esitatakse õigusakti eelnõu EL ühise tagasisaatmissüsteemi rakendamiseks.	SIM
3.	Tõstetakse menetlusvõimekust ja luuakse tegevusprotsessid piiri-, rände-, süüteo- ja tagasisaatmismenetluste paremaks sidustamiseks, tagades tagasisaatmisotsuse tegemise kohe pärast välismaalase riigis viibimise õiguse lõppemist ning haavatavate isikute kaitse.	PPA
4.	Luuakse rändeprotsessi kõiki etappe hõlmav professionaalne nõustamissüsteem, millega suurendatakse välismaalaste teadlikkust ebaseadusliku viibimise tagajärgedest ja meetmetest tagasipöördumise toetamiseks.	PPA
5.	Parandatakse infovahetust ja riigisisest koostööd tagasisaatmise ja taasintegreerumise teenuste (nt EURP, VARRE programm) vajaduspõhiseks osutamiseks viisil, millega hoitakse ära toetuste dubleerimine ja väärkasutamine	PPA, IOM
6.	Parandatakse infovahetust ja koostööd väljasaatmiste vaatlemisteks ja avastatud probleemkohtade lahendamiseks.	EPR, PPA
7.	Luuakse koostöövormid kolmandate riikide pädevate asutustega, sh välisesindustega isiku ja tema kodakondsuse tuvastamiseks, välismaalasele reisidokumendi hankimiseks, tagasivõtmiseks vms.	PPA, VM
8.	Kolmandate riikidega koostöös suurendatakse RCMS kasutamist tagasivõtutaotluste ja -palvete kiiremaks menetlemiseks.	PPA
9.	Parandatakse valmisolekut ja lepitakse kokku protsessid, et tulla toime olukordadega, kus ootamatult suureneb rändesurve.	PPA

Prioriteetne väljakutse: Euroopa Liidu varjupaiga ja rändealduse õigusliku reformi rakendamine, EUAA pilootmonitooringu soovituste elluviimine ja ajutisest kaitsest väljumise strateegia kujundamine		Vastutaja
1. Rahvusvahelise kaitse menetlus on igal ajahetkel õiguspärane, tõhus ja kvaliteetne. Igas menetluse etapis tagatakse menetluslikud tagatised ja põhiõigused, sh vastuvõtu erivajaduste ja menetluse eritagatistega arvestamine. 1.1 Järjepidevalt arendatakse ja rakendatakse rahvusvahelise kaitse valdkonna infosüsteeme. 1.2 Tagatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate hulgale ning keeleoskusele vastav tõlkesuutlikkus PPA menetlusteks, sh värvatakse ja koolitatakse tõlke ning võetakse kasutusele uusi IKT-lahendusi sh integreeritud masintõlke kasutamiseks. 1.3 Luuakse ja rakendatakse rändeprotsessi kõiki etappe hõlmav professionaalne rändemenetluste nõustamissüsteem.	PPA	
2. Eestis rakendatakse EL ülese varjupaigasüsteemi reformiga kaasnevad muudatused: 2.1 lõpetatakse mitmeetstarbelise keskuse ümberehitus ja hangitakse moodulmajad; 2.2 tõhustatakse teabevahetust, selleks parendatakse ja arendatakse IKT lahendusi ning rakendatakse Eurodac süsteemiga seotud IT-arendused: EURODAC liides, RAKS, ILLEGAAL, e-toimiku liidestamine, taustakontrollimoodul; 2.3 tagatakse valmisolek toimetulekuks rändesurve ja -kriisiga, võtta vastu välisabi; 2.4 tagatakse valmisolek EL solidaarsusmehhanismis osalemiseks ning osalemiseks ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu raamistikus; 2.5 koostatakse EUAA nõuetele vastav kriisiplaan.	PPA	
3. Luuakse riiklik ajutisest kaitsest väljumise strateegia.	SIM	
4. Osaletakse vabatahtliku tagasipöördumise ja Ukraina taastamise programmi pilootprojektis.	SIM	
5. Rakendatakse EUAA pilootmonitooringu soovitused.	PPA	
6. Arendatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtusüsteemi. Vastuvõtutingimused tagatakse igal ajahetkel kvaliteetselt ja põhiõigusi ning vastuvõtu erivajadusi arvestavalt: 6.1. IT-arendused: arendatakse STAR-is majutuskeskuse juhtumikorralduse moodul; 6.2. vastuvõtu spetsialistid on koolitatud ja pädevad; 6.3. tõhustatakse sotsiaalvaldkonna tõkelahendusi; 6.4. tagatakse rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saanutele vajaduspõhised tugiteenused; 6.5. parendatakse majutuskeskuse taristut ja ligipääsetavust.	SOM SKA	

Programmi tegevus 2:

Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus

Eesmärk

Tõsikindlad, usaldusväärsed ja nüüdisaegsed identiteedihaldus ning rahvastikutoimingud toetavad riigi toimimist, avalikku korda ja lihtsat asjaajamist.

Mõõdikud

Programmi tegevuse eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2023	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030	
E-taotluskeskkonnas Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotluse esitanute osakaal	Suurem parem	61 %	63 %	67 %	70 %	70 %	70 %	70 %	70 %	PPA
Rahvastikuregistrit kasutavate asutuste arv	Suurem parem	488 tk.	498 tk.	554 tk.	500 tk.	500 tk.	500 tk.	500 tk.	500 tk.	SIM, rahvastikuregister

Mõõdikud kirjeldavad identiteedihalduse ja rahvastikutoimingute usaldusväärsust, tõhusust ja kaasaegsust ning näitavad, millist mõju avaldavad digilahendused, andmete kvaliteet ja teenuste kättesaadavus riigi toimimisele, avalikule korrale ning elanike lihtsale ja sujuvale asjaajamisele. Näitajad aitavad hinnata, kas identiteedihaldus ja rahvastikutoimingud toetavad turvalist, kvaliteetset ja kasutajakeskset teenuskorraldust ning tugevdavad usaldust riigi pakutavate lahenduste vastu.

„E-taotluskeskkonnas Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotluse esitanute osakaal“ tulemusmõõdikuna peegeldab identiteedihalduse teenuste digitaliseeritust ning elanike valmisolekut ja võimalust kasutada riigi pakutavaid e-teenuseid. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd on dokumenditaotluste protsess muudetud lihtsaks, kättesaadavaks ja kasutajasõbralikuks ning kas digilahendused toetavad mugavat ja tõhusat asjaajamist.

„Rahvastikuregistrit kasutavate asutuste arv“ tulemusmõõdikuna peegeldab rahvastikuregistri andmete usaldusväärsust, kasutusulatust ja olulisust riigi toimimise toetamisel. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd toetab rahvastikuregister avaliku sektori ja teiste õigustatud asutuste tööprotsesse, andmevahetust ning kvaliteetsete otsuste tegemist. Asutuste arvu kasv näitab, et register on laiemalt kasutatav ja usaldusväärne alusandmekogu, mis aitab vähendada dubleerivaid andmekogumisi, toetab tõhusamat asjaajamist ning tugevdab andmepõhist riigivalitsemist.

Programmi tegevuse täitmine

Identiteedihaldus

2025. aasta 15. novembril rakendas PPA uue ID1-formaadis isikut tõendavate dokumentide väljaandmise lepingu ning sertifitseerimisteenuse ja kvalifitseeritud usaldusteenuse lepingu. Kvalifitseeritud usaldusteenuse lepinguga sisenes Eesti eID ökosüsteemi uus usaldusteenuse osutaja, mis on äärmiselt oluline riikliku eID toimepidevuse tagamiseks, kindlustades, et riigi väljaantav eID oleks dubleeritud ehk teenus tagatud erinevate teenuseosutajate kaudu.

SMIT viis 2025. aastal läbi eduka hanke, mille tulemusel luuakse e-residendi digi-ID taotlejatele 2027. aastaks uudne võimalus biomeetriliseks isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks kaugteel. Lisaks alustati koostöös seotud osapooltega kaardivabale e-residentide e-identimisvahendile ülemineku ettevalmistamist. Muudatuste rakendamiseks on koostatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt rakendub e-

residentidele biomeetriline isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine kaugteel 02.03.2027 ning üleminek kaardivabale e-identimisvahendile 01.03.2028. Mõlemad tegevused on Vabariigi Valitsuse koalitsioonileppe 2025–2027 eesmärgid¹⁶.

2025. aastal jõustusi ka isikut tõendavate dokumentide seaduse muudatused¹⁷, mis panustavad identiteedihalduse turvalisusesse, julgeolekuriskide maandamisse, sh e-residentsuse programmi riskihaldusesse, bürokraatia vähendamisesse ja tööprotsesside ajakohastamisesse.

Samuti kuulutas SMIT 2025. aasta augustis välja hanke¹⁸ ABIS andmekogu uuele platvormile üleviimiseks. Olemasolev ABIS kesksüsteemi raamleping sõlmiti 2020. aasta alguses, seega pärineb tänane ABIS tehniline lahendus 2019. aastast või isegi varasemast ajast ja on tänaseks juba vananemas. Kehtiv ABIS raamleping lõppeb 31.12.2027.

Euroopa Komisjon tuli 2024. aasta oktoobris välja algatusega EL digitaalse reisirakenduse loomiseks ja digitaalsete reisitunnistuste väljaandmiseks eesmärgiga kiirendada piiriületusi, muuta reisimine mugavamaks ja tõhustada piirikontrolli. SIM töötas välja algatusele Eesti seisukohad, mida esindati 2025. aastal EL Nõukogu piiriküsimuste töörühmas toimunud aruteludel. Komisjoni eesmärk on jõuda algatuse aluseks oleva määruse vastu võtmiseni 2026. aasta lõpuks. Määruse eelnõu järgi on liikmesriik kohustatud võimaldama piiriületust digitaalsete reisitunnistuste kasutajatele, looma võimekuse EL reisirakenduse kaudu edastatava info ja andmete vastuvõtmiseks ja aktsepteerima EL reisirakenduses loodavaid digitaalseid reisitunnistusi tõenditena riiklikus digiidentiteedikruus.

Rahvastiku toimingud

Rahvastiku toimingute valdkonnas on järgmistel aastatel ülitähtis viia läbi tehnoloogilise baasi uuendamine, mille eesmärk on maandada rahvastikuregistri käigushoidmisega seotud riske ja luua võimalused teenuste jätkuvaks automatiseerimiseks ning tagada hukukindlus. Käivitunud on suuremahuline rahvastikuregistri uuendamise projekt SF digipöörde vahenditega progressi andmebaasikeelest väljumiseks ja uue menetlustarkvara loomiseks.

Uue menetlustarkvara loomise käigus on eesmärk muuta ka sealsed teenused kiiremaks ja tänapäevasemaks. Selle tagamiseks on loomisel uued isikunimeseaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse täistekstid. Selleks viidi 2025. aastal läbi disainiprojekt, kus lepiti kokku ametniku menetlustarkvara tulevikuvaadete disain ning loodi töölaua ja näidismenetluse prototüübid. Alustati rahvastikuregistri menetlustarkvara baaslahenduse arendusprojektiga, millega luuakse uue menetlustarkvara aluspõhimõtted ja tehakse esmased arendused. Jätkati arendustegevusi, et minna tänastelt rahvastikuregistri SOAP X-tee teenustelt kaasaegsamate REST X-tee teenuste pakkumisele. Esimesed kaasaegsed andmete pärimise teenused on valmis, osad asutused juba kasutavad ja jätkatakse uute teenuste, sh kandeteenuste ehitamist rahvastikuregistri andmesaajatele ja -andjatele. Toimus rahvastikuregistrist haldusandmete haldamise keskse süsteemi II etapi arendus (asutused ja häälestusparameetrid), süsteem käivitus. Võeti kasutusele andmehalduse ja -kvaliteedi tarkvara, mis aitab hallata, analüüsida, ja täiustada rahvastikuregistri andmeid, aidates tagada andmete määratud kvaliteedi standarditele vastavust, vähendades vigu, dubleerimist ja ebatäpsusi. Esimesed kvaliteeditööd viidi üle keskkonda. Rahvastikuregister liidestus RIA keskse SDG OOTS tööndi jagamise platvormiga. Loodi rahvastikuregistri andmeid puudutavate tööndite andmise lahendus. Toimusid rahvastikuregistri andmelao II etapi arendused, mille tulemusel suleti menetlustarkvaras varasem aruannete kasutamise võimalus. Rahvastikuregistri päringute logimise lahendus viidi uuele platvormile. Andmete vaatamise ja muutmise logide talletamiseks loodi rahvastikuregistri andmekasutuse järelevalve lahendus, mis võetakse kasutusse 2026. aastal.

¹⁶ Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepe 2025–2027 eesmärk: „Eesti digiriigi arendamiseks loome e-residendi taotlejale turvalise kaugidentimise ja digitaalse isikutuvastuse. Kaardivaba lahendus kiirendab e-residendi staatuse saamist, soodustab ettevõtete loomist Eestis ja suurendab e-residentsuse majanduslikku mõju“.

¹⁷ [572 SE](#)

¹⁸ [Riigihangete register](#)

2025. aastal tehti rahvastikuregistrisse 269 miljonit päringut, mis on 15 miljonit rohkem kui aasta varem. Päringute arvu kasv näitab jätkuvalt suurenevat rahvastikuregistri andmete kasutamise vajadust, mis omakorda toob kaasa lisaootused taristu ja muude tegevuste suhtes, näiteks täiendava ressursi vajaduse suurema hulga andmetele juurdepääsu otsuste tegemiseks.

2022. aastal allkirjastati Eesti Vabariigi Valitsuse ja Soome Vabariigi Valitsuse vaheline rahvastiku registreerimise kokkulepe, mille eesmärk on laiendada isikute ringi, kelle kohta andmeid Eesti ja Soome vahel vahetatakse ning hakata vastastikku edastama oma kodanike perekonnasündmuste andmeid. 2025. aastal alustati selle kokkuleppe alusel surmaandmete ja rändajate andmete vastastikust vahetamist X-teel. Töös on Eestis ja Soomes erinevaid elukohaandmeid omavate inimeste andmete võrdlusprojekt, mille lõpptulemusena peaks 2026. aastal mõlema riigi rahvastikuregistris kehtima isiku kohta ühed ja samad elukoha andmed. Tööd lepingu täielikuks rakendamiseks jätkuvad, järgmiseks eesmärgiks on alustada andmevahetust kodanike elusündmuste ja riigisisese elukohavahetuse kohta.

Samuti on eesmärk jätkata rahvastikuregistri visioonist tulenevate ülesannete ellu viimist. Rahvastikuregistri visiooni kohaselt toetub rahvastikuregistri tegevus järgmistele väärtustele:

1. rahvastikuregister on inimesekeskne;
2. rahvastikuregistriga seotud teenuseid arendatakse digiväelisel ;
3. andmeid kogutakse ja hallatakse kvaliteetselt;
4. andmeid hoitakse turvaliselt;
5. andmeid kasutatakse eesmärgipäraselt.

Koostöös parteritega jätkub visioonis määratletud teemadega valitsemisalaülestel komplekssetel teemadel läbitöötamine ja vajaliku sisendi kujundamine. Kohtulahendite andmete kvaliteedi tagamiseks ja inimressursi kokkuhoiduks on koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga töös rahvastikuregistrisse lahendite andmete edastamise automatiseerimise projekt. Samuti tegeletakse erinevate asutustega koostöös välismaalaste tuvastamiseks Eesti isikukoodi kasutusele võtmise algatusega riigi kõigis registris eesmärgiga moodustada isikukoodid koheselt asutustes, kuhu välismaalane esmakordselt pöördub.

Elukohaandmete kvaliteedi parandamiseks läbi viidud RITA projekti „Mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registris“ ettepanekud on pärast projekti lõppu partnereid kaasates läbi töötatud ja analüüsitud, et leida võimalused ettepanekuid elukoha andmete kvaliteedi tõstmiseks kasutada. Üheks projekti poliitikasoovituseks oli kahe õigusliku tähendusega elukoha registreerimise võimaldamine, mis on välja toodud ka visioonis. Peavastutaja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium analüüsis teemat ja jõudis järeldusele, et teise õigusliku tähendusega elukoha lisamine rahvastikuregistris ei too soovitud tulemust ning selle teemaga edasi ei minda.

Lisaks viidi 2025. aastal läbi ca 120 kvaliteeditööd, keskendudes andmete täpsuse ja usaldusväärsuse parandamisele tihedas koostöös teiste riigiasutustega. Parandati üle 100 tuhande kontakti (meilid ja telefonid). Noorte kaasamiseks ja nende kontaktandmete värskendamiseks saadeti 18-aastastele 83 tuhat kirja. Muudeti üle 30 tuhande lisa-aadressi, korrastati dokumendiandmed, parandati rahvuse ja emakeele andmeid, samuti surma- ning elukohaandmeid.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Statistikaameti ning Eesti Keele Instituudiga loodi 2025. aasta sügisest võimalus esitada lisaks eesti emakeelele 12 eesti murdekeelt. Jätkuvad tegevused teise emakeele ja teise rahvuse andmete kogumise vajaduse kindlaks tegemiseks.

Proaktiivsete teenuste osutamiseks pangakonto andmete keskse kogumise võimalikkuse loomiseks tehti koostööd Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Viimase eestvedamisel viidi läbi analüüs „Eraisikute e-arvete registri analüüs ja prototüüp“, mille tulemusel tõdeti, et rahvastikuregister ei ole heaks kohaks eraisiku pangakonto kogumise jaoks. Üheks visiooni teemavaldkonnaks oli ka ressursikokkuhoiduks rahvastikuregistris osade andmete arhiveerimise ja kustutamise võimaldamine, mida SIM ise analüüsis ning mille tulemusena leiti, et säilitamistähtaegadele erisusi võrreldes tänasega ette ei nähta ning andmeid ei kustutata.

Eesti elanike ootused ja harjumused e-teenuste kasutamiseks kasvavad. Alates 2019. aastast on arendatud portaali rahvastikuregister.ee keskkonda. Sinna on tehtud 18 teenust ja seda arengusuunda on plaanis jätkata. Rahvastikuregistri e-teenused muudetakse võimalikult paljudele mugavaks ja lihtsalt kasutatavaks, võimalusel nähtamatumaks, automaatsemaks ja sündmusteenuste ahelasse kuuluvaks. E-teenused tehakse kättesaadavaks ka juriidilistele isikutele. Jätkuvalt tuleb tagada inimeste andmete töötlemisel läbipaistvus ning ligipääsetavus, eesmärgiga suurendada e-teenuste usaldusväärsust.

Rahvastikuregistri e-teenuse kasutajate tagasiside oli ka 2025. aastal väga positiivne. Teenuste keskmine soovitusindeks oli 78%. Elukohateate esitamise soovitusindeks oli 80%, sünni registreerimise avaldusel 86 %.

2025. aastal täienesid portaali rahvastikuregister.ee teenused. Valmis nime muutmise avalduse esitamise e-teenus. Aprillis 2026. aastal käivitati sündmusteenus, mis võimaldab nimemuutmise, abielu või lahutamise e-avalduse esitamise järel liikuda PPA-sse isikut tõendava dokumendi avaldust esitama. Samuti käivitatakse aprillis 2026. aastal nimemuutmise e-teenuse automaatotsustusprotsess.

Rahvastikuregistri iseteeninduskeskkonnas e-avalduse esitamine on populaarsem kui kohalikus omavalitsuses kohapeal paberavalduse esitamine. 2025. esitati sünni registreerimise avaldustest 89%, elukohateadetest 81 %, abieluavaldustest 60% ja lahutuse avaldustest 69% elektroonselt rahvastikuregister.ee portaalist. Kuna abielu ja lahutuse avalduse esitamine on vaid paar aastat vana võimalus, näitab selle kiire käivitumine ühiskonna ootust üha enam pabermaailmast lahkuda.

Rahvastikuregistri teenuste arendamisel on visioonist tulenevaks eesmärgiks luua mugavaid, automaatseid ja elektroonilisi teenuseid. 2024. aasta esimesel poolaastal alustati elukoha ja sünni registreerimise e-teenuste automaatotsustusprotsessiga, mis toimib ilma ametniku lisakontrollita. 2025. aastal oli ametnikuta elukohakandeid ca 45 tuhat (59% e-elukohateadetest) ja sünnikandeid ca 8 tuhat (98,7% e-avaldustest). Sellega hoiti suurel määral kokku nii kohalike omavalitsuste kui Välisministeeriumi (sh saatkondade) ametnike tööaega, samuti välditakse konkreetsest ametnikust ning tema teadmistest ja kogemustest tulenevaid võimalikke menetluse läbiviimise erinevusi ja vigade tegemise ohtu. Inimese jaoks on automaatotsused palju kiiremad ja mugavamad. Samuti tagab see andmete kohese aktuaalsuse rahvastikuregistris, mille tulemusel on andmete kasutajatel õiged andmed koheselt pärast taotluse esitamist ja automaatotsuse tegemist kättesaadavad.

Uue andmeväljana lisandus 2025. aastal rahvastikuregistrisse murdekeele lisamise võimalus eesti emakeelega inimestele – lisati 12 murdekeelt. Esimestel kuudel kasutas nimetatud võimalust mitusada inimest.

Teenuse kvaliteedi tagamiseks vähendati sünni registreerimise pädevusega kohalike omavalitsuse üksuste arvu 78-lt (kõik KOV-id) 16-le. Nüüdsest on ainult maakonnakeskuse kohalikel omavalitsustel perekonnaseisuasutuse ülesanded. Ülejäänud KOV-id täidavad rahvastiku toimingutest vaid elukoha registreerimise, isikukoodi andmise ja elukoha andmeid sisaldava rahvastikuregistri väljavõtte väljastamise ülesandeid.

2025. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimisteks tagati rahvastikuregistri andmete alusel valijate arvestus – koostati valijate nimekiri ja saadeti valijatele valimiste teabelehed - paberil postitati ca 55 tuhat ja elektroonselt 950 tuhat teabelehte. Valijate arvestuse tagamine on püsiv ülesanne, järgmised on 2027. aasta Riigikogu valimised.

Teenused

Programmi tegevust „Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus“ viiakse ellu SIM-i ning PPA teenuste kaudu, et Eestis toimiks tõsikindel, usaldusväärne ja jätkusuutlik identiteedihaldus ning oleksid tagatud nüüdisaegsed ja kättesaadavad rahvastikutoimingud.

Rahvastikuregistri pidamise ja vastava poliitika kujundamise teenus tagab, et rahvastikuregistrisse kantud andmed on õiguslikult korrektsed ning toetavad riigi ja kohalike omavalitsuste ülesannete täitmist ning elanike sujuvat asjaajamist. Teenuse kaudu täidetakse rahvastikuregistri vastutava töötaja ülesandeid, tagatakse registri toimimine ning töötatakse välja rahvastikuregistri poliitika. Rahvastikusündmuste poliitika

kujundamise ja registreerimise korraldamise teenus tagab, et sündide, surmade, abielude ja muude rahvastikusündmuste registreerimine toimub ühtsete põhimõtete alusel ning kantavad andmed on õiguslikult korrektsed. Teenuse kaudu töötatakse välja rahvastikusündmuste poliitika ning korraldatakse nende registreerimine. Valijate nimekirjade koostamise ja teabelehtede kättetoimetamise korraldamise teenus tagab, et valijate nimekirjad ja valimiste teabelehed koostatakse ja edastatakse rahvastikuregistri andmete alusel õigel ajal ja korrektselt. Teenus toetab valimiste läbiviimise usaldusväärsust ning tagab, et valijad on nõuetekohaselt teavitatud. Teenuseid viib ellu SIM.

Identiteedihalduspoliitika teenus loob aluspõhimõtted, millele tugineb nii füüsiliste kui ka digitaalsete isikut tõendavate dokumentide väljaandmine, isikutuvastamine ning e-residentsuse programm. Valdkonda juhib SIM, kes tagab aluspõhimõtete rakendamiseks õigusruumi ja koordineerib identiteedihalduspoliitika elluviimist, tagades avaliku ja erasektori osapoolte tõhusa koostöö. Rakendusasutus nende teenuste elluviimisel on PPA, kes vastutab isikut tõendavate dokumentide, sh e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmise teenuse eest ning tagab isikutuvastuse teenuse elluviimisel, et isikute tuvastamine on tõsiskindel, turvaline ja toetub kvaliteetsetele andmetele, sh biomeetrilistele andmetele.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus	Teenust elluviiv asutus
Rahvastikuregistri pidamine ja vastava poliitika kujundamine	Rahvastikuregistrisse kantavad andmed on õiguslikult korrektsed ja toetavad riigi, kohalike omavalitsuste ning Eesti elanike avalike ülesannete kvaliteetset täitmist ja lihtsat asjaajamist. Rahvastikuregistri vastutava töötleja ülesannete täitmine ja vastava poliitika väljatöötamine, rahvastikuregistri toimimise tagamine.	Rahvastikuregistri vastutava töötleja ülesannete täitmine, rahvastikuregistri toimimise tagamine. Rahvastikuregistrisse kantud andmed on õiguslikult korrektsed ja toetavad riigi, kohalike omavalitsuste ning Eesti elanike avalike ülesannete kvaliteetset täitmist ja lihtsat asjaajamist.	SIM
Rahvastikusündmuste poliitika kujundamine ja registreerimise korraldamine	Rahvastikuregistrisse kantavad andmed on õiguslikult korrektsed ja toetavad riigi, kohalike omavalitsuste ning Eesti elanike avalike ülesannete kvaliteetset täitmist ja lihtsat asjaajamist. Rahvastikusündmuste poliitika väljatöötamine ning rahvastikusündmuste registreerimise korraldamine.	Rahvastikusündmuste poliitika väljatöötamine ning rahvastikusündmuste registreerimise korraldamine.	SIM
Valijate nimekirja ja valimiste teabelehtede koostamise ja edastamise korraldamine	Rahvastikuregistri andmete alusel valijate nimekirja ja valimiste teabelehtede koostamise ja edastamise korraldamine.	Rahvastikuregistri andmete alusel valijate nimekirja koostamise ja valijate teavitamise korraldamine.	SIM
Identiteedihalduspoliitika kujundamine	Identiteedihalduspoliitika aluspõhimõtete väljatöötamine ja elluviimise koordineerimine ning seotud avaliku ja erasektori osapoolte vahelise tõhusa ja tulemusliku koostöö tagamine.	Identiteedihalduspoliitika aluspõhimõtete (füüsiliste ja digitaalsete isikut tõendavate dokumentide väljaandmine, isikutuvastus, sh biomeetriline isikutuvastus ning e-residentsus) väljatöötamine ja õigusloome ning elluviimise koordineerimine.	SIM
Isikutuvastuse teenus	Tõsiskindlaks isikutuvastuseks on tagatud kvaliteetsete biomeetriliste andmete olemasolu ja usaldusväärsus, andmete töötlemine on tagatud läbi turvaliste tehnoloogiliste lahenduste, kehtestatud on protsessid intsidentihalduseks, eID vahendid on usaldusväärsed ja piiriüleselt kasutatavad.	Teenusega tagatakse isiku esmase identiteedi loomine, isiku tõsiskindel tuvastus ja isikusamasuse kontrollimine, isiku tuvastamiseks vajalike biomeetriliste andmete hõivamine ja töötlemine, võrdlemine ja säilitamine ning selleks vajalike tehnoloogiliste vahendite olemasolu. Tagatakse samuti isiku tuvastamise päringutele vastamine, isiku tuvastamise ja isikut tõendavate dokumentidega seotud intsidentide haldamine ja lahendamine.	PPA
Isikut tõendavate dokumentide väljaandmise teenus	Identiteedi tõendamiseks on välja antud isikut tõendav dokument; E-teenuste kasutamiseks on välja antud e-residendi digitaalne isikutunnistus ja seda kasutatakse eesmärgipäraselt.	Teenusega tagatakse isikut tõendavate dokumentide, sh e-residendi digitaalse isikutunnistuse taotluste vastuvõtmine ning dokumentide väljaandmine seaduses ettenähtud tingimustel ja ajal ning dokumentide järeleteenindus ja kehtetuks tunnistamine. Samuti e-residendi digitaalse isikutunnistuse taotleja üle eel- ja järelkontrolli tegemine.	PPA

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Prioriteetne väljakutse: Digitaalsete lahenduste arendamine identiteedihalduses		Vastutaja
1.	Võetakse kasutusele e-residendi kaardivaba eID vahend ja kaugteel biomeetria põhise isikutuvastuse ja isikusamasuse kontrollimise lahendus. Arendatakse eel- ja järelkontrolli võimekust.	PPA
2.	Arendatakse ja laiendatakse ABIS kesksüsteemi võimekust.	PPA
2.1.	Keskse riikliku biomeetria andmete säilitamise ja võrdlemise võimekuse jätkuv arendamine ja uuendamine nii haldus- kui kriminaalmenetluses.	
2.2.	Biomeetria isikutuvastuse võimekuse kättesaadavaks tegemine avalikes ja erateenustes õigusliku aluse olemasolul.	
3.	Ajakohastatakse ABIS kesksüsteemiga seotud identiteedi- ja rändevaldkonna andmekogusid.	PPA
4.	Võetakse kasutusele mugavad iseteeninduslikud biomeetria hõive seadmed, mis paigaldatakse ligipääsetavatesse asukohtadesse üle Eesti.	PPA
5.	Viiakse läbi analüüs ja pilootprojekt, et võimaldada isikut tõendavate dokumentide väljaandmisel kasutada kaugteel biomeetria põhise isikutuvastuse ja isikusamasuse kontrollimise ning biomeetria hõive lahendust.	PPA, SIM
6.	Viiakse läbi arendused ja muudetakse õiguskeskkonda tagamaks digitaalse reisisunnistuse koostalitlusvõime piirisüsteemidega, EL-i reisirakendusega ja digiidentiteedi kukruka.	PPA, SIM
Prioriteetne väljakutse: Rahvastikuregistri tarkvara uuendamine, sh teenuste ja menetluste kaasajastamine		Vastutaja
1.	Uuendatakse rahvastikuregistri tarkvara, muudetakse nii andmebaasi kui sellega seotud rakendusi.	SIM
2.	Luuakse uus rahvastikuregistri menetlustarkvara ametnikule ja sellega seoses uuendatakse inimese jaoks kasutatavat rahvastikuregistri portaali.	SIM
3.	Loobutakse osaliselt Progress OpenEdge programmeerimiskeelest (ABL).	SIM
4.	SOAP X-tee teenuste asemel luuakse uued rahvastikuregistri X-tee REST-teenused.	SIM
5.	Rahvastikuregistri andmetele juurdepääsude taotlemiseks ja taotluste menetlemiseks ning juurdepääsude haldamiseks luuakse kaasaegne töövahend.	SIM
6.	Riigiportaali eesti.ee (ametnikuportaali) kaudu kasutatavate rahvastikuregistri teenuste kaasajastamine	SIM
7.	Luuakse uue perekonnaseisu toimingute seaduse ja uue isikunimeseaduse terviktekstid, mis toetavad planeeritud muudatusi rahvastikuregistri menetlustarkvaras ja portaalis elusündmuste registreerimisel.	SIM
8.	Arendatakse välja täisautomaatne nime muutmise teenus, mis võimaldab rahvastikuregistri kontrollide läbimisel nime muutmise otsuse teha automaatselt ilma ametniku vahetu sekkumiseta.	SIM
9.	Luuakse täisdigitaalsed abielu sõlmimise ja lahutamise teenused, mis võimaldavad elusündmusi läbi viia ilma perekonnaseisuametniku füüsilise kohalolekuta.	SIM
10.	Laiendatakse elukoha andmete muutmist võimaldavate teenuste automatiseerimist, et otsused oleks võimalikult automaatsed, ilma ametniku vahetu sekkumiseta.	SIM
Prioriteetne väljakutse: Rahvastikuregistri vastavusse viimine digiriigi nõuetega		Vastutaja
1.	Tulenevalt praktikas välja tulnud ebakõladest muudetakse rahvastikuregistri seadust, et viia rahvastikuregistri andmete juurdepääsu regulatsioon täpsemini kooskõlla isikuandmete kaitse üldmäärusega.	SIM
2.	Jätkatakse automaatteenuste edasiarendamist, et vabastada ametniku tööaega raskematele menetlustele ja kiirendada inimeste avalduste lahendamist.	SIM
3.	Kasutatakse võimalikult palju tehisaruvõimalusi, sh tarkvara loomisel, menetluste funktsionaalustes ja andmete kvaliteeditööde korraldamisel.	SIM
4.	Võetakse täies mahus kasutusele andmehalduse ja -kvaliteedi tarkvara.	SIM
5.	Korraldatakse andmehaldust, sh luuakse terminitega ärisõnastikud ja ärireeglite kogumid.	SIM
6.	Avalikustatakse rahvastikuregistri andmekvaliteedi mõõdikud.	SIM
7.	Rahvastikuregister viiakse hukukindlust tagavale tehnoloogilisele tasemele.	SIM
8.	Toimepidevuse ja hukukindluse tagamiseks varundatakse rahvastikuregistri teenused andmesaatkonnas.	SIM

9.	Korrastatakse rahvastikuregistri andmejälgija teenuse päringuid ja sõnastatakse päringute selgitused inimesele arusaadavamaks.	SIM
10.	Osaletakse rahvastikuregistri teenuste näitel IKT teenuste kvantkindlaks muutmise projektis.	SIM
11.	Võetakse kasutusele Postkast 2.0 rakendus, mille raames rahvastikuregistri andmekvaliteedi tagamiseks kantakse ja valideeritakse kontaktandmeid ning kantakse lisa-aadresse.	SIM

Prioriteetne väljakutse: Rahvastikuregistri kujundamine riigi keskeks ja usaldusväärseks identiteedihoidjaks		Vastutaja
1.	Anaüüsitakse biomeetriliste ja isikut tõendavate andmekogude ning rahvastikuregistri koostöö või ülesehituse muutmise võimalikkust, et kasutades uusi tehnoloogilisi lahendusi ja tehisaru rakendusi oleks võimalik luua efektiivsemad ja tõsikindlamad andmekogud.	SIM
2.	Anaüüsitakse võimalust koguda rahvastikuregistrisse lisaks biograafilistele ka biomeetrilisi andmeid.	SIM
3.	Ühiskonnale antakse veelgi paremad võimalused kvaliteetsete isikuandmete kasutamiseks, muutes inimeste asjaajamise lihtsamaks ja selgemaks ning asutuste teenused efektiivsemaks ja tõsikindlamaks.	SIM
4.	Laiendatakse ja arendatakse kvaliteeditööde aruandeid, rakendades automaatseid andmete korrastamise ohjureid, et ennetada andmetega seotud probleeme, tagada rahvastikuregistri andmete kvaliteeti ja vähendada andmete korrastamise aega.	SIM
Prioriteetne väljakutse: Valijate arvestuse tagamine ja valimiste korraldamises osalemine		Vastutaja
1.	Ressursikokkuhoiu eesmärgil muudetakse õigusakte valijate teabelehtede paberil saatmise lõpetamiseks.	SIM
2.	Seoses rahvastikuregistri tarkvara täiemahulise uuendamisega uuendatakse rahvastikuregistri valimiste korraldamiseks loodud tarkvara.	SIM
3.	Moodustatakse 2027. aasta Riigikogu valimisteks ja 2029. aasta Euroopa Parlamendi valimisteks ja KOV volikogu valimisteks valijate nimekirjad ja teavitatakse valijaid saabuvatest valimistest.	SIM
4.	Kõrvaldatakse kvaliteediprobleemid rahvastikuregistri andmetega, mis on aluseks Riigikogu valimistel välisriigis elavate valijatele valimisringkonna määramisel.	SIM

Programmi juhtimiskorraldus

Ülevaade programmi koostamise, elluviimise ja aruandluse korraldusest

Programm ajakohastatakse kord aastas riigieelarve koostamise käigus, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi kooskõlastab SIM, planeerides programmi kaudu teenuste raha ning selle kinnitab siseminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist. Programm tehakse kättesaadavaks ja vajaduse korral esitatakse teadmiseks või arvamuse avaldamiseks teistele programmi eesmärkidesse panustavatele pooltele.

Programm annab suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teevad sisejulgeoleku asekanter ja varade asekanter.

Programmi elluviimist koordineerib ja selle täitmise üle teeb järelevalvet SIM. Programmi seire toimub kord aastas tulemusaruande koostamise käigus. SIM koostab tulemusaruande tervikdokumendi. Arengukava täitmise aruandluse, sh programmi aruandluse ja lõpparuande koostamisel lähtutakse seda reguleerivatest Vabariigi Valitsuse määrustest.

Siseturvalisuse arengukava juhtkomisjon annab valdkonna arengukavaga seotud tulemusaruande põhjal soovitusi valdkonna arengukava eesmärkide elluviimisega seotud ja neile kaasa aitavate programmide algatamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks.

Vajaduse korral moodustatakse SIM-i poolt täiendavaid töörühmi ja korraldatakse arutelusid programmi elluviimisega seotud poolte ja huvirühmadega.

Programm avalikustatakse SIM-i kodulehel.

Ülevaade valitsemisaladest ja huvirühmadest, kes on programmi koostamisse ja rakendamisse kaasatud

Et luua siseturvalisuse valdkonnast terviklik arusaamine ja tõhustada koostööd, kajastatakse programmis olulisimate arendus- ja tegevuseesmärkide juures nende asutuste vastutus, kes planeerivad nende pakutavate teenuste raha selles programmis (va SIM VA välised asutused). Informatsiooniks on ka programmis välja toodud nende asutuste vastutus, kes oma teenuste raha siin programmis ei planeeri, kuid kelle panuseta jääks programmis nimetatud eesmärk saavutamata. Laiemate arendus- ja tegevuseesmärkide väljatoomine, mida ministriumid oma haldusalas ellu viivad, võimaldab luua valdkonnast terviklikumat arusaamist ja tõhustab koostööd.

Programmi uuendamiseks kasutatakse olemasolevaid kaasamise formaate ning tehakse koostööd teiste valitsemisalade asutustega ja partneritega, aidates kaasa programmi eesmärkide saavutamisele. Programmi tegevuste rakendamisse kaasatakse valitsemisalade asutusi ja teisi partnereid arendus- ja tegevuseesmärkide saavutamise kaudu. Kaasvastutajad ja partnerid, kes panustavad programmi eesmärkide saavutamisse, on Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Riigikantselei, Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus, Kaitsepolitsei, Maksu- ja Tolliamet, Tööinspeksioon, Sotsiaalkindlustusamet, Registre ja Infosüsteemide Keskus, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus, Integratsiooni Sihtasutus, Tööinspeksioon, ÜRO rändeamet IOM, Frontex, kohalikud omavalitsused, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, Maa-amet, Transpordiamet, notarid, vaimulikud, tervishoiuteenuse osutajad.

Programmi on lisatud viited teiste valitsemisalade arengudokumentidele.

Ülevaade programmi seostest teiste arengudokumentidega¹⁹

SISETURVALISUSE ARENGUKAVA 2020–2030 JA PROGRAMM RAHVASTIKUHALDUS			
Eesti 2035	Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21”	Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030	Heaolu arengukava 2023–2030
üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks täpsustab seatud sihte, valdkondade panust turvalisuse loomisel	üldised suunad säästvaks arenguks, heaolu kasv, ühiskonna sidusus aitab kaasa jätkusuutliku arengu eeldustele sh ühiskonna sidususele	suunad kuritegevusevastase võitluse osas arvestab läbivalt põhialustega	sotsiaalne turvalisus, rändepoliitika eesmärkidele tugi elukvaliteedi parandamine, kogukondade elavdamine, turvatunne
Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035	Sidusa Eesti arengukava 2021–2030	Noortevaldkonna arengukava 2021–2035	Kultuuri arengukava 2021–2030
toetab inimeste heaolu ja turvalisust üldoskuste arendamise, ühise kultuuri- ja väärtusruumi kaudu; turvaline õppekeskkond täpsemad tegevussuunad ennetuse ja ohutu käitumise edendamiseks	ühiskonna sidusus, jagatud riigiidentiteet, kohanemise toetamine, kodanike algatav hoiak, kodaniku-ühiskonna võimestamine üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks	noorte aktiivsus, üksijäämise ja eemaldumise ennetus sh toetav turvavõrgustik täpsemad suunad ennetustööle, et aidata kaasa sotsiaalsetele oskustele ja riskikäitumise vähendamisele	mitmekesisust väärtustav ja turvatunnet toetav kultuuriruum; kaasamise ja osalemise toetamine inimeste osalemise ja kogukondliku koostegutsemise soodustamine
Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035	Eesti digiühiskonna arengukava 2035	Eesti välispoliitika arengukava 2030	Sidusa Eesti arengukava 2021–2030
turvaline transpordi taristu, riskeeriva käitumise vähendamine, Schengeni piiriturvalisuse nõuetega arvestamine rahvusvahelise kauba- ja reisijateveo osas üldised suunad ja eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks	sihid digiteenuste arendamise, küberturvalisuse ja ühilduvuse valdkonnas arvestab tegevussuundadega IT teenuste toimepidevusel tagamisel ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtul	julgeolekut toetava rahvusvahelise keskkonna kujundamine, rahvusvaheliste suhete edendamine, reisimise riskikommunikatsioon, rahvastikuhalduse toetamine Eesti maine kujundamise kaudu arvestab tegevussuundadega, mõjutab eri poliitikate kujundamisega Eesti rahvusvahelist mainet	ühiskonna sidusus, jagatud riigiidentiteet, kohanemise toetamine, kodanike algatav hoiak, kodaniku-ühiskonna võimestamine üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks, vabatahtliku tegevuse populariseerimine

¹⁹ tähistab teise arengudokumendi mõju siseturvalisuse valdkonnale.

 tähistab siseturvalisuse mõju teise arengudokumendi sihtidele.

LISA 1. 2025. a programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Programmi Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedihaldus/Nutikas rahvastikuarvestus ja programmi tegevuste 2025. a eelarve täitmine

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Programm: Rahvastikuhaldus	tuhat €	tuhat €	tuhat €
Programmi tegevus 1: Kodakondsus ja rände-haldus	tuhat €	tuhat €	tuhat €
Programmi tegevus 2: Rahvastikutoimingud ja rände-haldus	tuhat €	tuhat €	tuhat €

SISEMINISTEERIUM

